

ГОЛЕМ СУДСКИ СОВЕТ

**СЛУЧАЈ ЛИНДОН, ОЧАКОВСКИ – ЛОРЕНС И ЖУЛИ ПРОТИВ
ФРАНЦИЈА**

(Број на жалба 21279/02 и 36448/02)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

22 октомври 2007 година

**Во случајот Линдон, Очаковски – Лоренс и Жули против
Франција,**

Европскиот суд за човекови права, заседавајќи како Голем судски совет составен од:

Христос Розакис/Christos Rozakis, *Претседател*,
Луциус Вилдхабер/Luzius Wildhaber,
Жан Пол Коста/Jean-Paul Costa,
Николас Браца/Nicolas Bratza,
Боштјан М.Жупанчич/Boštjan M. Zupančič,
Пер Лоренцен/Peer Lorenzen,
Франсоаз Тулкенс/Françoise Tulkens,
Лукис Лусаидес/Loukis Loucaides,
Жозеп Касадевал/Josep Casadevall,
Миндиа Угерхелице/Mindia Ugrehelidze,

Елизабет Стајнер/Elisabeth Steiner,
Лех Гарлицки/Lech Garlicki,
Канлар Хацијев / Khanlar Hajiyev,
Ренате Јегер/Renate Jaeger,
Свер Ерик Јебенс/Sverre Erik Jebens,
Давид Тор Бјоргвинсон/Davíð Thór Björgvinsson,
Јан Шикута/Ján Šikuta, *судии*,
и Мајкал О'Бојл/Michael O'Boyle, Заменик секретар
расправајќи на затворена седница на 13 декември 2006 година и на 5
септември 2007 година,
ја донесе следнава пресуда, усвоена на последно споменатиот датум

ПОСТАПКА

1. Случајот беше покренат со две жалби против Република Франција, поднесени до Судот во согласност со член 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и фундаменталните слободи („Конвенцијата“), од страна на тројца граѓани на Република Франција („жалители“). Првата жалба (бр. 21279/02) беше поднесена на 23 мај 2002 година, од страна на г. Матје Линдон / Mathieu Landon („прв жалител“) и г. Пол Очаковски-Лоренс / Paul Otchakovsky-Laurens („втор жалител“), а втората жалба (бр. 36448/02) беше поднесена на 27 септември 2002 година од страна на г. Серж Жули / Serge July („трет жалител“).

2. Првите двајца жалители беа претставени од страна на г. Х Леклерк/Н. Leclerc и г. Р Рапапорт/R. Rappaport, адвокати кои работат во Париз, а третиот жалител беше застапуван од страна на г. Ј-П. Леви/J.-P. Levy адвокат кој исто така, работи во Париз. Француската влада („Владата“) беше застапувана од страна на нејзиниот застапник г-ѓа Е. Бејар/Е. Belliard, раководител на Сектор за правни работи на Министерството за надворешни работи.

3. Жалбите беа доделени на Првиот оддел на судот (член 52 став 1 од Деловникот на Судот). На 1 јуни 2006 година Советот на тој оддел, составен од Христос Розакис, претседател, Лукис Лукаидес, Жан Пол Коста, Франсоаз Тулкенс, Елизабет Стајнер, Канлар Хацијев, и Свер Ерик Јебенс, судии и Сорен Нилсен/Søren Nielsen, секретар на Одделот, откажа надлежност во корист на Големиот судски совет, и ниту една од страните немаа против отстапувањето (член 30 од Конвенцијата и член 72).

4. Составот на Големиот судски совет е утврден во согласност со одредбите од член 27 став 2 и 3 од Конвенцијата и член 24.

5. Претседателот на Големиот судски совет одлучи судските постапки по двете жалби да се одвиваат истовремено (член 42 став 2).

Тој, исто така одлучи да ја продолжи примената на став 3 од член 29 од Конвенцијата пред Големиот судски совет, при што соодветно ќе се испита прифатливоста и основаноста на жалбите во исто време.

6. Владата и првите двајца жалители доставија мислења за прифатливоста и суштината на случајот.

7. Се одржа расправа отворена за јавноста во Зградата на Судот за човекови права на 13 декември 2006 година во Стразбур (член 59 став 3).

Пред Судот се појавија:

(a) *За Владата*

Г-ѓа А.-Ф. Тисие (Ms. A.-F. TISSIER), Раководител на Одделот за човекови права, Сектор за правни работи,
Министерство за надворешни работи *Застапник*,
Г-ѓа М.Монгин (Ms.M. MONGIN), Министерство за надворешни работи *Советник*,
Г-ѓа О.Диего (Ms O. DIEGO), Министерство за правда, *Советник*,

(a) *за жалителите*

г. Р. Рапапорт адвокат,

г. Ј.-П. ЛЕВИ, адвокат, *Советник*,

Судот ги сослуша обраќањата на г. Рапапорт, г. Леви и г-ѓа Тисие и нивните одговори на прашањата од судиите.

8. На 19 јануари 2007 година на Луциус Вилдабер му истече мандатот како Претседател на Судот. Тој беше наследен во тоа својство од Жан-Пол Коста, а Кристос Розакис, заменик-претседател на Судот, го презеде претседателството на Големиот судски совет во овој случај.

ФАКТИ

I. ОКОЛНОСТИ НА СЛУЧАЈОТ

9. Првиот жалител е писател, а вториот е претседател на бордот на директори на издавачката куќа П.О.Л. (P.O.L.), третиот е главен уредник на дневниот весник Либерасион (*Libération*). Тие се родени во: првиот во 1955 година, вториот во 1944 година и третиот во 1949 година и живеат во Париз.

A. Осудата на г. Линдон и г. Очаковски-Лоренс (жалба бр. 21279/02)

1. Објавување на романот "Судењето на Жан-Мари Ле Пен" (Jean-Marie Le Pen on Trial)

10. Првиот жалител е автор на книгата претставена како роман под наслов *Судењето на Жан-Мари Ле Пен (Le Procès de Jean-Marie Le Pen)*, објавена во август 1998 година од страна на П.О.Л.

11. Во романот се раскажува за судењето на активист од Националниот фронт Роналд Блистије (Ronald Blistier), кој додека лепел плакати за неговата партија со други војници, извршува ладнокрвно убиство на еден млад човек со северноафриканско потекло и признава дека тоа е расистички криминал. Него го брани Пјер Мин, Евреин, левичар и адвокат за хомосексуалци.

Романот се базира на вистински настани, а особено за убиствата, во 1995 година, на Брахим Буарам (Brahim Bouaram), млад Мароканец, кој беше фрлен во Сена од скинхедсите за време на маршот на Националниот фронт и на Ибрахим Али (Ibrahim Ali), младиот Французин со потекло од Коморските Острови кој беше убиен во Марсеј од страна на активисти од истата партија. Овие активисти беа осудени во јуни 1998 година по судењето во Поротниот суд за време на кое лидерите на Националниот фронт, вклучително и г. Ле Пен изјавија дека случајот не бил ништо повеќе од провокација и стапица преку која непријателите на партијата се обиделе да и` наштетат.

Авторот го гради заплетот околу адвокатот, главниот протагонист, кој во текот на судењето се вмешува во политичка дебата. На самиот почеток тој го поставува прашањето за одговорноста на г. Ле Пен: „Зарем претседателот на Националниот фронт не е одговорен за убиството извршено од страна на еден од неговите тинејџерски активисти, разгорен од неговата реторика?“ (страна 7). Романот се фокусира на голем број на личности кои се карактеризираат со нивните

морални или политички ставови во врска со идеологијата и политичката партија на екстремната десница. Делото исто така, има за цел да ги нагласи тешкотиите и контрадикциите на одредени „анти-расистички“ ставови.

12. Текстот на задната корица на книгата го опишува романот како што следува:

„Како ефикасно да се бориш против Жан-Мари Ле Пен? Младиот Роналд Блисте, член на Националниот фронт, извршил ладнокрвно расистичко убиство, убивајќи еден млад Арап на отворена улица. Случајот предизвика револт и сите генерално се согласија дека судењето на Блисте, всушност треба да биде судење на неговиот ментор.

Триесетгодишниот адвокат Евреин Пјер Мин го застапува убиецот. Тој има некои идеи за тоа како најдобро да се победи Жан-Мари Ле Пен.

- Да се постави стапица за Ле Пен? Но, тоа ќе се одрази лошо на сите нас, предупредува неговиот љубовник Махмуд Мамуди (Mahmoud Mammoudi).

Пјер Мин, без разлика на сè, ја продолжува неговата борба. Неговата стратегија е неодгатлива. Зарем тој нема да стана боксерска вреќа на анти-расистите и шампион на оние што се обидува да ги порази? Жан-Мари Ле Пен се прави како да му покажува извесна почит. Тој е обременет со проблеми на сите страни - оние кои немаат вистински успех во нивната борба против Националниот фронт, сепак се сомневаат во секој што има поинаков пристап “.

13. Со повикување на суд на 20 и 27 ноември 1998 година, Националниот фронт и г. Ле Пен покренале постапка против првите двајцата жалители во Кривичниот суд во Париз заради прекршок јавна клевета против приватно лице, како резултат на објавувањето на романот, во согласност со оддел 29 (1) и 32 (1) од Законот за слобода на печатот од 29 јули 1881 година. Шест извадоци од романот беа предмет на посебна тужба: оние (на страница 10, 86, 105-06 и 136), кои беа пренесени во пресудата донесена од страна на Апелациониот суд во Париз на 13 септември 2000 година (да се види став 18 подолу), и следните два пасуси:

На страница 28 авторот ги додава следниве коментари за г-ѓа Блисте, мајката на Роланд:

„Можеби му поминало низ неговиот ум, но тој никогаш не беше многу добар во пукање - мојот сопруг не сакаше Роналд да ја користи неговата пушка. Но, можеби момчето беше понижено, поради тоа што тој никогаш не беше претепал некого, додека сите негови колеги од Националниот фронт се фалеа за своите неделни расчистувања околу станбените објекти.“

На страница 118, во врска со демонстрациите на Националниот фронт, авторот пишува:

„Толпата која се состоеше од млади луѓе се собра на Плоштадот Бастија (Place de la Bastille), предводена од нивниот лидер. Ако ги пребарате можете да најдете стотици пиштоли. Тие се подготвени за борба - тие се само премногу задоволни

ако екстремно левичарските организации мислат дека добра стратегија е да се соочат. Атмосферата е на некој начин како пред бунт, но присутните новинари забележаа, на страната на демократите повеќе се чувствува одвратност отколку паника. Фашистичкиот државен удар не е веќе во игра, а постои страв од амбиент на распаѓање -. социјална болест која повремено може да се запре од ширење или да се заузда привремено.“

2. Пресуда на Кривичниот суд од Париз од 11 октомври 1999 година

14. Во пресудата од 11 октомври 1999 година, Кривичниот суд во Париз го осуди вториот жалител за клеветата и првиот жалител за соучество во тој прекршок, земајќи ги предвид, сепак, само четири од шесте навредливи извадоци, имено оние на страница 10, 86, 105 - 06 и 136 од книгата. Тие беа осудени да платат парична казна од 15.000 француски франци (еквивалентно на 2.286,74 евра) и им беше наредено заеднички и поединечно да платат 25.000 француски франци (3.811,23 евра) отштета на секоја од страните во граѓанскиот спор, заедно со трошоците за објавување на известувањето на пресудата.

Во својата пресуда судот го утврди следното:

„Без разлика дали објавувањето беше клеветата:

Прво треба да се напомене дека, додека авторот одбрал да го напише романот, како што е наведено на предната корица на книгата, тој заедно со голем број измислени ликови, отсликува вистински и жива политичка фигура, имено Жан-Мари Ле Пен и неговата партија Национален фронт. Покрај тоа, авторот ја најавува темата на неговото дело во самиот наслов, „Судењето на Жан-Мари Ле Пен“. На задната корица тој го поставува прашањето „Како ефикасно да се бориш против Жан-Мари Ле Пен?“. Во првите неколку редови на книгата тој поставува друго прашање: „Зарем претседателот на Националниот фронт не е одговорен за убиството извршено од страна на еден од неговите тинејџерски активисти, разгорен од неговата реторика?“ Оттука, читателот веднаш станува свесен дека измисленото судење е вектор за директна критика на Жан-Мари Ле Пен, особено со оглед на тоа дека фактите кои се опишани во голема мера и очигледно се инспирирани од вистински настани кои имаа големо влијание врз јавното мислење.

Според тоа, иако тоа е роман, и иако навредливите забелешки се направени само од страна на измислени ликови, сепак може да се забележи дека делото има за цел јасно да ги открие изразените идеи и да пренесе одредена слика за Жан-Мари Ле Пен, неговата партија и нивното однесување. Затоа класификацијата на

обвинението не може да се отфрли чисто врз основа на техниката која се користи за таа цел.

Текстот, без оглед на неговиот книжевен жанр е способен да наштети на честа и угледот на страните во граѓанскиот спор и соодветно е да се испита секој од навредливите извадоци за да се утврди нивното значење и важност и за да се утврди дали за обвинението за клевета кое треба да се состави, тие се доволно прецизни како доказ.

Прв пасус, страница 10: Да се тврди дека Жан-Мари Ле Пен е шеф на банда убијци - со други зборови, дека тој ја предводи групата на убијците - претставува, во контекст на книга, очигледно лажно обвинување на доволно јасно однесување, со кое се повикува на расизам од страна на протагонистот на романот, еден млад член на Националниот фронт за чие кривично дело се вели дека било инспирирано од идеите за кои се залагал Жан-Мари Ле Пен.

Нема последици тоа што злосторството на Роналд Блестие не е реално, бидејќи намерата на авторот не е да се напише сатира за невозможен настан, туку, напротив, да се направи читателот да поверува дека, со оглед на идеологијата на Жан-Мари Ле Пен, такво сценарио е сосема веројатно и дека тој ќе биде одговорен за тоа. Приказната, исто така неизбежно го упатува читателот на судењето во јуни 1998 година на лепачите на плакати на Националниот фронт обвинети за убиство на младиот Ибрахим Али со потекло од Коморските острови, во Марсеј. Слично на тоа, кога авторот, во неколку пасуси понатаму, раскажува за убиството на младиот црнец Џулиен Торис (Julien Thoris), кој е фрлен во Сена за време на демонстрациите на кој била присутна партијата Национален фронт, читателот се потсетува на вистинското убиство на Брахим Бурам (Brahim Bouaram), чишто убијци учествуваа во маршот организиран од таа партија.

Оттука, прецизноста на фактите кои се опишани во навредливите извадоци е доволна да претставува клевета против страните во граѓанскиот спор, а фактите на кои се алудира беа подложни на докажување.

Втор пасус, страница 28: Тврдењето дека „сите негови другари од Националниот фронт се фалеа за своите неделни расчистувања околу станбени објекти“ не е разјаснето со други забелешки или илустрирано со какви било дадени факти. Тоа може да потекнува

од припишаната самобендисаност на ликот во романот и е премногу нејасно за да се оправда судењето.

Трет пасус, страница 86: Националниот фронт се обвинува за употреба на насилство против оние кои ја напуштаат партијата. Еден од ликовите го предупредува адвокатот на Роналд Блисте за „вообичаената стратегија на Националниот фронт“ за „тепање“ на секој кој ја напушта партијата (да се претепа... десет против еден, со метални шипки, палки и чизми покриени со челик, некоја вечер, кога ќе излегува од дома“).

Овој извадок, кој се однесува на фактите кои се прецизни и подложни на докажување, имено напади, па дури и убиство на секој кој се осмелува да ја предаде и да ја напушти партијата и ја повредува честа на Националниот фронт.

Четврти пасус, страници 105-06: Да се обвини Жан-Мари Ле Пен за давање на изјави со расистички ноти кои се едвај скриени“ и да се напише дека „зад секое од неговите тврдења се насира сеништето од најголемите ужаси на историјата на човештвото“ претставува клеветата против него со тоа што тој е обвинет за форма на расизам што го потсетува читателот на најголемите злосторства некогаш извршени. Покрај тоа, неколку реда понатаму авторот објаснува за тоа дека Жан-Мари Ле Пен може да ја стави идејата за расистичко убиство во обични умови како што е Роналд Блистие, кој не би имал пиштол во раката и дете со северноафриканско потекло на крајот од него, доколку Жан-Мари Ле Пен не го направил возможно тоа“(p.106).

Петти пасус, страница 118: Овој пасус, кој ги опишува младите активисти на Националниот фронт, прво како предводени од страна на нивниот „лидер“ и второ стотици вооружени младинци што создаваат атмосфера на „пред бунт“, секако е навреда за Жан-Мари Ле Пен, но премногу непрецизна за да претставува клеветата; следните забелешки не се однесуваат на Националниот фронт туку на учесниците во демонстрациите на таа партија и затоа не можат да бидат земени предвид.

Шести пасус, страница 136: Жан-Мари Ле Пен е обвинет дека е „вампир“ кој успева „врз огорченоста на неговото гласачко тело“ и „врз крвта на своите непријатели“, и дека е лажго, клеветејќи ги неговите противници за да се заштити од обвинувањата против него.

Авторот ја развива оваа слика и терминот „вамфир“, со тоа што по навредливиот пасус, пишува: ‘... Жан-Мари Ле Пен го искористи животот на Роналд Блистие и сега ја користи неговата смрт за да разбуди други Роналд Блистие, за да трансформира други изгубени момчиња во кукли со чиј живот и смрт ќе манипулира овој безмилосен куклар‘.

Овие обвинувања за користење на животот и смртта на млади активисти, насочувајќи ги кон убиство и самоубиство, за лични политички цели, се прецизни и одат на штета на честа и угледот на Жан-Мари Ле Пен.

Што се однесува до постоењето на добра волја:

Клеветничките изјави, правно, се смета дека се направени со намера да се предизвика штета, но тие можат да бидат оправдани ако писателот покажува дека тој дејствувал со добра волја.

Во врска со ова, судот забележува дека не е дека авторот напишал само роман со фиктивни елементи. Тој пред неговите читатели го отсликува Жан-Мари Ле Пен, зафатен со неговите вообичаени активности како претседател на Националниот фронт, со намера да го критикува него и неговата партија и да ги предизвика нивните идеи. Матје Линдон изјави на сослушувањето дека тој употребил многу од информациите во вестите, а како резултат на тоа, читателот може да се најде во состојба да не разликува меѓу фактот и фикцијата, со што јасна беше намерата да се поврзат ситуациите и забелешките со неодамнешните настани.

Иако, во сферата на политичките полемики и идеолошка дебата, најголема слобода на изразување мора да биде дадена на авторот, таа слобода не е неограничена, и запира кога станува збор за лични напади, без разлика дали тие се направени директно од авторот или со посредство на измислени ликови и се дискредитира со искривување на фактите и со неодмереноста на јазикот.

Додека одбраната тврдеше дека оваа приказна ја одразува реалноста и не ја искривува, документите кои произлегуваат, кои се главно објавени статии, кои се без доказна вредност, се недоволни за да ги поткрепат клеветничките изјави земени предвид од страна на судот во врска со криминално однесување припишано на оштетените страни. Не е донесена никаква релевантна судска одлука против нив, која може да ги оправда таквите тврдења, за време на судењето, а во отсуство на документи судот може само да забележи дека Матје Линдон ги искривува

фактите, за да го зајакне непријателство на неговите читатели кон Жан-Мари Ле Пен и неговата партија.

Понатаму, додека на авторите и полемичарите им е дадена слобода да користат специфичен стил, тоа не значи дека се оправдуваат прекумерните забелешки кои се појавуваат во текстот.

Затоа не може да се прифати дека обвинетите делувале со добра волја и оттука обвинението за клевета на штета на Жан-Мари Ле Пен и на Националниот фронт е соодветно направено ...

3. Пресуда од Апелациониот суд во Париз од 13 септември 2000 година

15. Првите двајца жалители поднесоа жалба против погореспоменатата пресуда на Апелациониот суд во Париз. Тие се спротивставија на одлуката дека навредливите извадоци се клевети по својата природа. Тие тврдеа дека тоа е само роман со фиктивни елементи кој прикажува измислени ликови, што читателот може да го забележи уште на првата страница. Тие исто така тврдеа дека забелешките беа само вредносни пресуди за жалителите, како одраз на јавна дебата, третирали од далеку и со иронија, за тоа како најдобро да се бори против порастот на екстремната десница. Како алтернатива, повикувајќи се на добра волја, тие изјавија дека идеите на Ле Пен и Националниот фронт не биле искривени со книгата и нејзините ликови, и дека навредливите пасуси содржеа исклучиво коментари на измислените ликови без да ги одразуваат идеите на авторот, кој, во негова улога, се обиде да ја критикува стратегијата усвоена од антирасистички здруженија и левичарски интелектуалци во целина, во нивната борба против Националниот фронт.

Жалителите се повикаа на член 10 од Конвенцијата, тврдејќи дека оваа одредба спречува какво било убедување, бидејќи романот бил наменет да ја одрази дебатата за моралната одговорност на Националниот фронт и идеите на нејзиниот лидер во извршувањето на расистички злосторства. Тие истакнаа дека слободата да се застапува одредено мислење би била повредена доколку авторот на вредносната пресуда се казнеше под изговор дека не може да ја докаже релевантноста на неговото мислење, и ако упатеше на врската со пресудата Лингенс против Австрија (*Lingens v. Austria*) (8 јули 1986 година, Серија А бр. 103). И на крај, тие тврдеа дека подеднакво агресивни и клеветнички коментари против оштетените страни биле направени во минатото од страна на политичари или новинари и дека Ле Пен самиот бил осуден неколкупати за поттикнување расна омраза.

16. Во пресудата од 13 септември 2000 година, Апелациониот суд во Париз (Единаесетти оддел, составен од г. Червет (Charvet),

претседател, г. Блан (Blanc) и г. Делетанг (Deletang) ја потврдија пресудата од 11 октомври 1999 година во поглед на клеветничката природа на три од четирите извадоци земени предвид од страна на Кривичниот суд, заедно со наметнатите казни и отштетата доделена од страна на тој суд.

17. Во својата пресуда Апелациониот суд смета, прво, дека делото за кое станува збор е „роман“, „дело на имагинацијата“ како што е дефинирано во речникот *Petit Robert*, чијашто главна содржина е изградена околу дилемата со која се соочува главниот лик: „Авторот го има развиено заплетот врз основа на таа рамка, што се протега од почетокот на судската постапка против обвинетото младо момче до неговото самоубиство во затворот пред обраќањето на бранителот и говорот на обвинителството и создал многу ликови кои главно се појавуваат како стереотипи кои се карактеризираат со морален или политички став во однос на оштетените страни, кои самите се експлицитно вистински луѓе. „Тој понатаму забележува дека Ле Пен и Националниот фронт, кои се појавуваат под нивните вистински идентитети, постојано се во центарот не само на дебатите кои биле отворени во судот туку и во дијалогот меѓу различните карактери“, „па дури и во срцето на интимните противречности со кои се соочува главниот протагонист“. Потоа судот истакна дека во неколку наврати, биле ставени зборови во устата на Ле Пен, кој „изразува ставови кои се блиски или идентични со оние [кои тој ги има] во реалноста, но кои [не се] сметани од страна на оштетените страни како противречни на неговата чест и углед или на партијата на која тој [беше] лидер“. Тој понатаму разгледува дека предмет на книгата беше прашањето поставено на задната корица, „Како ефикасно да се бориш против Жан-Мари Ле Пен?“, додавајќи дека „да се постави тоа прашање, дури и во романот, не [било] само по себе клеветнички против него“.

18. Судот понатаму истакнува дека оддел 29 од Законот од 29 јули 1881 година ја дефинира клеветата како „изјава или тврдење на факт што ја навредува честа или угледот на лице“ и дека законот не прави никаква разлика врз основа на природата на делото за кое станува збор. Врз таа основа, секое пишано дело, дали политичко, филозофско, новелистичко или дури и поетско, се раководи според правилата што се применуваат за такви работи, во поглед и на јавниот ред и на заштитата на поединци. Сепак, судот додаде дека „примената на правилата за клевета во однос на објавена статија или друг текст кој директно го изразува мислењето на авторот, ако текстот е роман со фиктивни елементи, бара испитување на прашањето дали оштетените страни се всушност лицата засегнати од навредливите забелешки, а потоа на значењето припишано од авторот на зборовите на неговите ликови во поглед на идеите кои тој навистина ги изложува во неговото дело.“ Што се однесува до втората точка – првата очигледно е

утврдена - Судот утврди како што следува: "... треба да се направи разлика помеѓу навредливите извадоци на страница 10, 86, 105, и на крај 136, единствените извадоци кои треба да се земат предвид: некои од нив го изразуваат ставот на нараторот и се совпаѓаат со идеите на авторот, како што произлегуваат од делото во целина, додека други може да се припишат само на ликот што ги дава конкретните забелешки, доколку авторот навистина се дистанцира од тие забелешки некаде во романот, или преку нараторот или со други средства."

Со користење на тој метод судот одлучи како што следува за четирите конкретни пасуси:

„1. Страна 10: „... ефикасно да се бориш против Ле Пен е да се бара да биде ставен на обвинителна клупа и да се докаже дека не е претседател на политичка партија, туку предводник на банда убијци – на крајот на краиштата луѓето би гласале и за Ал Капоне“ [овој став се припишува од страна на авторот на анти-расистичките демонстранти кои се собраа пред судовите].

Пред овој дел од текстот има друг, што не е споменат од страна на оштетените страни "За нив, не е доволно да се нарече Роналд Блистие убиец", следејќи го описот на нараторот на толпата на „анти-расисти“, која се собира пред судовите во текот на судењето на Роналд Блистие.

Да се тврди дека Жан-Мари Ле Пен не е претседател на политичка партија туку предводник на банда на убијци, а потоа да се поистовети со Ал Капоне, е јасна клевета, како што беше сосема со право забележано од страна на судот подолу.

Нема ништо во претходните или следните реченици што укажува на тоа дека нараторот се дистанцира - и со тоа, во поглед на литературната конструкција на книгата, од самиот автор - од оваа изјава, која се припишува на демонстрантите кои се собрале пред судовите, а во која, згора на тоа, одекнува прашањето од задната корица како предмет на книгата: „Како ефикасно да се бориш против Жан-Мари Ле Пен?

Според тоа, овој извадок претставува клевета против оштетените страни.

2. Страница 86:"

„Тој (Блистие [обвинетиот]) сака да те исплаши, Пиеро[адвокатот]. Тој сака да те обележи како член на неговиот клан: тоа е вообичаена стратегија на Националниот фронт, да те направи да изгледаш како предавник ако подоцна дадеш и најмала критика за Ле Пен или неговите следбеници, па така тие ќе чувствуваат морално право да те претепаат - да дојдат по тебе, десет против еден, со метални шипки, палки и чизми покриени со челик, некоја вечер кога ќе излегуваш од дома и да ти дадат јасна порака дека оние кои се приклучуваат на тимот остануваат заедно засекогаш. Никој не заминува неказнет од Националниот фронт. Те молам не се обидувај и биди умен, Пиеро. Јас не сакам да те убијат.“

Овие зборови ги кажува љубовникот на адвокатот, г. Мин, главниот протагонист. Говорникот дава негово објаснување за однесувањето на

обвинетиот кон неговиот бранител во текот на сослушувањето, како одговор на прашање од Мин.

Овој пасус содржи коментари кои се специфични за измислениот лик, иако со навредлив тон во однос на оштетените страни, како што е забележано од страна на судот подолу.

Сепак, и спротивно на проценката на понискиот суд, се чини дека тие не се подложни на доказ во смисла на Законот од 29 јули 1881 година: припишувајќи ги на измислениот лик, во ситуација која и самата е измислена, текстот не укажува на тоа дека тие секогаш може да се сметаат дека соодветствуваат на мислењето на авторот.

Овој пасус не се смета за клевета.

3. Страница 105-06: „Читајте весници, слушајте радио и гледајте телевизија, секоја изјава од страна на Жан-Мари Ле Пен е накитена - или подобро извалкана и пропрскана - со расистички ноти кои едвај се сокриени во најдобар случај. Секој од неговите зборови е превез за другите и од зад секое од неговите тврдења се назира сеништето од најголемите ужаси на историјата на човештвото. Секој го знае тоа, секој го кажува тоа. Она што Роналд Блистие го направи беше токму она за што Жан-Мари Ле Пен се залага. Можеби не експлицитно - тој се обидува да се придржува кон законот, иако не секогаш успева да го стори тоа. Но кога ќе се разгледаат ситуациите во кои тој зборува, нагвестувањата кои тој ги прави, и лицата кои тој ги поддржува, не постои сомнеж“ [овде адвокатот се обраќа на судот].

Јасно е дека клевета е да се обвини Жан-Мари Ле Пен за „нудење зборови или тврдења со расистичка конотација кои едвај се сокриени и зад кои се назира сеништето од најголемите ужаси на историјата на човештвото“.

Таквото обвинение е подложно на дебата за тоа дали е вистина или не во однос на актуелниот дискурс на Жан-Мари Ле Пен и Националниот фронт.

Обвинетите не можат легално да барат неказнување за ваквите забелешки, со образложение дека тие произлегуваат од фикција во роман, а во исто време дека се покриени со законска неказливост во врска со изјавите дадени за време на судскиот претрес.

Обвинувањата од страна на карактерот во романот г. Мин, адвокатот, дека „она што Роналд Блистие го направил било токму она што Жан-Мари Ле Пен го поддржува,“ следејќи го коментарот на нараторот - пред ставот кој го содржи извадокот за кој станува збор - дека „уште еднаш, сите се согласуваат дека ова судење треба да биде на Жан-Мари Ле Пен наместо на Роналд Блистие, инаку никогаш не би имало такво влијание“, покажува дека преку коментарите кои се припишани на неговиот главен протагонист, всушност Матје Линдон е тој кој се изразува овде со упатување на оштетените страни.

Овој извадок претставува клевета против оштетените страни.

4. Страница 136: По самоубиството на обвинетиот во затвор, неговиот адвокат ја дава следнава изјава за телевизијата: "Како може да се дозволи на Жан-Мари

Ле Пен да глуми жртва по самоубиството на Роналд Блистие? Зарем претседателот на Националниот фронт не е вампир, кој напредува врз основа на горчината на неговото гласачко тело, но понекогаш и на нивната крв, како крв на неговите непријатели? Зошто Ле Пен ги обвинува демократите за наводното убиство на Роналд Блистие? Бидејќи тој не се плаши од лаги - затоа што да се влезе во клеветата против неговите противници секогаш се покажува како корисно за него, се разбира, но многу едноставно тоа е и средство за отстранување на сомнеж; тој е оној кој извикува најгласно во надеж дека неговиот говор полн со гнев ќе ги потопа обвинувањата против него. "

Да се опише Жан-Мари Ле Пен, претседател на Националниот фронт како „вампир кој напредува врз основа на горчината на неговото гласачко тело, но понекогаш и на нивната крв, како крв на неговите непријатели, ја става под сомнеж честа и угледот на двете граѓански партии.

Овој пасус е дел од долгиот телевизиски настап од страна на главниот протагонист - единствениот кој, за разлика од неговиот дечко е опишан во позитивно светло во романот, според пренесувањето на ликовите, така да се каже, противречностите и вредностите на нараторот - по самоубиството на обвинетиот во затвор.

Очигледно е дека овој говор, кој има форма на обвинителен акт, а кој е претставен како единствено интервју за медиумите од страна на адвокатот, кој претходно одбил многу други барања, претставува и синтеза и конечен заклучок преку кој авторот се обидува на неговиот карактер да му даде можност да го изрази, со одредена сериозност во контекст на оваа фикција, гледиштето на авторот како милитантен писател.

Покрај тоа, на последните две страници на книгата, по телевизиската изјава, нема дистанцирање меѓу раскажувачот и направените забелешки.

Според тоа, овој извадок претставува клеветата против оштетените страни.

19. Апелациониот суд дополнително го отфрли аргументот дека жалителите постапувале со добра волја, врз основа на следново:

„Обвинувањата за клеветата се смета дека се направени со лоша намера, освен ако обвинетиот може да покаже дека ги исполнуваат сите од следните услови: тие мора да соодветствуваат на следењето на легитимната цел, тие не смеат да рефлектираат какви било лични непријателства од негова страна кон оштетената страна; мора да имало сериозна прелиминарна истрага, и јазикот кој се користи мора да биде непристрасен.

Во конкретниот случај, во демократско општество не може да се оспори легитимитетот на целта кон која тежнеат обвинетите преку романот, односно „ефикасно да се бориш против Жан-Мари Ле Пен“, со други зборови, да се вклучат во политичка борба.

Со тврдењето дека е „борбено“ дело, романот за кој станува збор, а особено пасусите кои се сметаат за клеветата, сведочат за очигледно непријателство кон оштетените страни. Сепак, тоа непријателство е експлицитно поврзано со аверзијата која се чувствува од страна на обвинетите во реакцијата на идеите и вредностите презентирани за јавна дебата од страна на оштетената страна како

претседател на Национален фронт. Тоа непријателство, што не е насочено лично против оштетената страна, не може да се смета дека е за осуда само по себе.

Бидејќи ова е роман со фиктивни елементи, прашањето за сериозноста на истрагата за основата на делото не може да се оцени како да станува збор за текст со намера да го информира читателот за вистински факти или да коментира за таквите факти. Сепак, принципот прифатен за развивање на романот за кој станува збор, како што може да се види јасно од читање на текстот и како што обвинетите тврдеа пред судот, се заснова на спротиставеноста во имагинарен заплет на, од една страна, разни измислени ликови, а од друга страна, претседателот на Националниот фронт, вистинска личност, која претставува центар во однос на кој се обликуваат и се вртат замислените ликови во романот.

Понатаму, идеите, реториката, дејствувањето и гестовите на Жан-Мари Ле Пен се прецизно опишани во романот - како што тврдат обвинетите, со што се добиваат убедливи докази за тоа - во однос на реалноста на различните јавни манифестации на неговата политичка активност. Според тоа, соодветно е да се испита дали пред употребата на коментари со клевета избрани од страна на авторот, имало доволно сериозна истрага за да се оправдаат коментарите за кои станува збор.

Во врска со ова, додека реториката и идеите припишани на оштетените страни, заедно со претстојните дебати, се несомнено во согласност со реалните претставувања на идеите на Националниот фронт во извештаите од денешниот француски политички живот, обвинетите не успеаја да ги наведат сите специфични докази кои покажуваат дека на употребата на зборовите кои се клевета ѝ претходеше основна верификација во однос на реалноста на која треба да потсетат тие зборови.

Слично на тоа, не може да се каже дека формата на изразување која се користи во трите извадоци што се сметаат за клевета е доволно непристрасна: да се спореди Жан-Мари Ле Пен со „предводник на банда убијци“ (страница 10), да се тврди дека убиството извршено од страна на Блистие - измислен лик - беше „побудено“ од Жан-Мари Ле Пен - вистинска личност - и да се опише претседателот на Националниот фронт- вистинска личност - како „вамфир кој напредува врз горчината на неговото гласачко тело, но понекогаш и на нивната крв,“ јасно ја пречекорува границата на дозволеното во такви работи.

Затоа не може да се прифати дека обвинетите делувале со добра волја.

И на крај, аргументот кој произлегува од примена на член 10 од Европската конвенција за човекови права и пресудата *Лингенс против Австрија (Lingens Austria)* од 8 јули 1986 година, каде што „важна пресуда донесена за еден политичар по природа не е подложна на докажување“ е неефикасна .

Наводите кои во овој случај се сметаат за клевета, насочени против вистински политичар, не само што претставуваат вредносни пресуди во смисла на пресудата на Европскиот суд за човекови права цитирана погоре, во случај каде што новинар го опишува однесувањето на политичар како „беден опортунизам“, „неморален“ и „недостоествен“. Во случајот на г. Линдон, тој ја обвинува оштетената страна за некои конкретни практики (опишувајќи го како „предводник на банда убијци“, „наведувајќи на извршување на убиство“ и

„вампир кој напредува врз основа на горчината на неговото гласачко тело, но понекогаш и на нивната крв“).

4. Пресуда на Касационен суд од 27 ноември 2001 година

20. Во пресудата од 27 ноември 2001 година, Касациониот суд ја отфрли, на законска основа, жалбата поднесена од страна на првите двајца жалители. Жалбата е отфрлена врз основа на наводна повреда на член 10 од Конвенцијата:

“... При прогласување на обвинетите за виновни за јавна клевета против приватно лице, земајќи ги предвид трите извадоци од делото, судиите, кои направија точна проценка на значењето и важноста на навредливите текстови, ја оправдаа нивната одлука без прекршување на одредбите од Конвенцијата кои се наведени во основата на жалбата.

Додека член 10 од Конвенцијата ... признава, во првиот став, дека секој има право на слобода на изразување, таа одредба посочува, во вториот став, дека остварувањето на ова право, што носи со себе должности и одговорности, може да биде предмет на такви формалности, услови, ограничувања или казни пропишани со закон и неопходни во едно демократско општество за заштита на угледот на другите. ... “

Б. Осуда на г. Жули (жалба бр. 36448/02)

1. Написот е објавен во дневниот весник Либерасион

21. Во изданието од 16 ноември 1999 година, во колумната насловена како „*Rebonds*“ („реакции“), весникот *Либерасион* објави натпис потпишан од деведесет и седум современи писатели во врска со обвинението на првите двајца жалители за клевета и соучество во клевета, од Кривичниот суд во Париз во неговата одлука од 11 октомври 1999 година (да се види став 14 погоре). Натписот има форма на петиција и гласи:

"Петиција. Пасусите од книгата „Судењето на Жан-Мари Ле Пен“ за кои Матје Линдон и неговиот издавач беа обвинети не се клевети. Подготвени сме да ги ставиме во роман. Ќе пишуваме против Ле Пен.

На романите не може да им се дозволат неограничени права. Но, тие имаат право да постојат и да потсетуваат на реалниот свет во кој живеат авторот и неговите колеги. Матје Линдон и неговиот издавач Пол Очаковски-Лоренс беа осудени за клевета против Жан-Мари Ле Пен поради четирите пасуси во романот „Судењето на Жан-Мари Ле Пен“.

Да се напише во роман дека демонстрантите кои оддаваат почит на жртва на расистичко убиство сметаат дека: „За нив, не е доволно да се нарече Роналд Блистие убиец; ефикасно да се бориш против Ле Пен е да се побара за него да биде ставен на обвинителна клупа и да се покаже дека не е Претседател на

политичка партија туку предводник на банда убијци - на крајот на краиштата, многу луѓе би гласале и за Ал Капоне“, според мене не е клевета и јас сум подготвен да го напишам ова во роман.

Да се напише во еден роман, дека дечкото на адвокатот што брани убиец кој припаѓа на Националниот фронт му го дава на адвокатот следното предупредување: „Тој сака да те исплаши, Пиеро. Тој сака да те обележи како член на неговиот клан: тоа е вообичаена стратегија на Националниот фронт, да те направи да изгледаш како предавник ако подоцна дадеш и најмала критика за Ле Пен или неговите следбеници, и тие ќе чувствуваат морално право да те претепаат - да дојдат по тебе, десет против еден, со метални шипки, палки и чизми покриени челик, една ноќ, кога ќе излегуваш од дома и да ти даде јасна порака дека оние кои се приклучуваат на тимот засекогаш остануваат заедно. Никој не заминува неказнет од Националниот фронт. Ве молиме не се обидувај и биди умен, Пиеро. Јас не сакам тие да те убијат“ според мене не е клевета и јас сум спремен да го напишам ова во роман.

Да се напише во еден роман, дека адвокатот, при одбраната на неговиот клиент кој е обвинет за злосторство од расистички побуди ги дава следните аргументи пред судот: „Читајте весници, слушајте радио и гледајте телевизија, секоја изјава од страна на Жан-Мари Ле Пен е накитена - или подобро извалкана и пропрскана - со расистички ноти кои едвај се сокриени. Секој од неговите зборови е превез за другите и од зад секое од неговите тврдења се назира сеништето на најголемите ужаси на историјата на човештвото. Секој го знае тоа, секој го кажува. Она што Роналд Блистие го направи беше токму она за што Жан-Мари Ле Пен се залага. Можеби неексплицитно - тој се обидува да се придржува кон законот, иако не секогаш успева да го стори тоа. Но кога ќе се разгледаат ситуациите во кои тој зборува, навестувањата кои тој ги прави, и фигурите кои тој ги поддржува, не постои сомнеж“ според мене не е клевета во и јас сум подготвен да го напишам ова во роман.

Да напишете во еден роман, дека адвокатот кој лошо го бранеше својот клиент, член на Националниот фронт обвинет за расистичко убиство, ги дава следните анализи: "Како може да се дозволи Жан-Мари Ле Пен да глуми жртва по самоубиството на Роналд Блистие? Зарем Националниот фронт не е вампир, кој напредува врз горчината на неговото гласачко тело, но понекогаш и на нивната крв, како крв на неговите непријатели? Зошто Ле Пен ги обвинува демократите за наводното убиство на Роналд Блистие? Бидејќи тој не се плаши од лаги - затоа што ангажирањето во клевета против неговите противници секогаш се покажува како корисно за него, се разбира, но тоа многу едноставно е и средство за отргнување на сомневање, тој е оној кој извикува најгласно во надеж дека неговиот говор полн со гнев ќе ги истисне обвинувањата против него, според мене не е клевета и јас сум подготвен да го напишам ова во роман.

Доколку овие пасуси се сметаат за клевета во еден роман, тие исто така се клевети и во реалноста. Јас треба да сум тужен од страна на Жан-Мари Ле Пен и осуден од страна на судот, доколку тие се вистина по нивната логика, поради тоа што тие извадоци се дадени тука.“

2. Пресуда од Кривичниот суд во Париз од 7 септември 2000 година

22. Врз основа на статијата спомената погоре Ле Пен и неговата партија го повикаа третиот жалител да се појави пред Кривичниот суд во Париз во својство на главен уредник на *Либерасион*, наведувајќи дека тој сторил кривично дело јавна клевета против приватно лице (според одделите 29(1), 32(1) и 42 од Законот за слобода на печатот од 29 јули 1881 година).

23. Во пресудата од 7 септември 2000 година, судот го прогласил жалителот за виновен за кривичното дело клевета и го осудил да плати казна од 15.000 француски франци (2.286,74 евра). Исто така и 25.000 француски франци (евра 3.811,23) оштета.

Судот откако забележа дека *Либерасион* објави целосни копии од пасусите од делото кое тој го окарактеризира како клевета во неговата пресуда од 11 октомври 1999 година, утврди дека за „клеветничката природа на забелешките, за која веќе е утврдено дека ја става под сомнеж честа и угледот на друг и се повторува во навредливата статија, ... не постои сомнеж“. Што се однесува до прашањето на добра волја, судот утврди дека додека весникот *Либерасион* има право да коментира за судската одлука и да пренесе идеи и информации за прашања кои го формираат предметот на јавна дебата, но сепак точно е дека има „разлика меѓу правото на петиција и публицитетот даден на петицијата со употреба на навредлива терминологија“. Според Судот, објавувањето на пасусите *ин апстракто* кои се сметаат за клевета, надвор од нивниот книжевен контекст, ја зајакнува навредливата сила на наводите, кои беа префрлени на терен во реалноста и прифатливоста, без каква било дебата на идеи, како што потписниците на статијата нагласуваат во заклучокот: „Доколку овие извадоци треба да се сметаат за клевети во еден роман, тие исто така се клевети во реалноста.“ Судот додаде дека другите весници известуваа за дебатата предизвикана од објавувањето на „Судењето на Жан-Мари Ле Пен“ и за петицијата која следувааше по осудата на нејзиниот автор, но не ги пренесоа навредливите коментари во целост. Судот заклучи дека третиот жалител „можел ... да се изјасни за навредливата петиција и да ги информира читателите за ставовите на бројни писатели и новинари, без притоа да го повтори кривичното дело за кое г. Линдон и неговиот издавач беа осудени заради репродуцирање на пасусите, за кои беше утврдено дека се клевета во претходната одлука на судот“.

3. Пресуда на Апелациониот суд во Париз од 21 март 2001 година

24. На 12 септември 2000 година, третиот жалител поднесе жалба против пресудата. Тој тврди дека оспорената статија е дел од пошироката политичка дебата во врска со Националниот фронт и

нејзиниот претседател, и дека дебатата беше интензивна поради настаните кои всушност се случиле. Токму тие настани се инспирација за романот за првиот жалител, чија причина ја бранеа потписниците на петицијата, реагирајќи во демократски дух и со внимателност кон екстремно десничарското движење. Третиот жалител објасни дека колумната *“Реакции”* беше специјално резервирана за мислењата на коментаторите надвор од весникот кои ги изнесоа нивните ставови со намера да се поттикне дебата и реакции кај читателите. Тој додаде дека колумната во принцип, не требаше да биде објективна или непристрасна, туку да пренесе мислења и затоа наметна слобода во мислењата. Тој тврди дека слободната дискусија на политички прашања не треба да биде спречена од прекумерните барања кои се однесуваат на заштитата на правата на другите или спречувањето на неред.

25. Во пресудата од 21 март 2001 година, Единаесеттиот оддел на Апелациониот суд во Париз (во состав г. Чарве (Charvet), претседател и судиите Делетанг (Deletang) и Ваечер (Waechter) ги потврдија сите одредби на пресудата според жалбата.

Судот истакна дека, во неговата пресуда од 13 септември 2000 година (види ставови 16-19 погоре), тој ја потврди пресудата на првите двајца жалители на сметка на три од четирите навредливи пасуси во романот. Тој ги репродуцирал тие пасуси и што се однесува до клеветничката природа на статијата, се навраќа на основите утврдени во пресудата од 13 септември 2000 година, за која тој рече дека образложението „останува применливо“. Судот ја отфрли одбраната на добра волја од следните причини:

„Постоењето на контроверзии околу г. Ле Пен и Националниот фронт е очигледно многу години, и таа контроверзност во одредени времиња зазема полемички аспект.

Што се однесува до делото „Судењето на Жан-Мари Ле Пен“, судот во неговата претходна пресуда утврди дека предмет е борбата против политичките идеи на оштетените страни, што во овој случај беше во форма на роман.

Таквиот медиум не ја исклучува примената на Законот од 29 јули 1881 година, каде што, прво, претставените ликови може да се идентификуваат како вистински луѓе и второ, обвинувањата за клевета против нив не се одраз на наративниот процес туку на сопствените ставови на авторот.

Врз основа на таа анализа, судот смета дека до оваа ситуација се доаѓа во самиот роман. Тоа сè повеќе и повеќе важи за оспорениот натпис, кој е претставен како премин од фикција на два начини, објавен е иако предметните пасуси беа основа за осудата, и јасно посочува на тој премин: „Доколку овие пасуси се сметаат како клевета во еден роман, тие исто така се клевети и во реалноста. Ние ќе пишуваме против Ле Пен.“

Авторите на текстот за кој станува збор немале друга цел туку да ја покажат нивната поддршка за Матје Линдон, повторувајќи ги со одобрување, од непочитување, сите пасуси кои се сметаа за клевета од страна на судот, без дури и навистина да се доведе во прашање клеветничката природа на забелешките.

Полемичката цел на текстот не може да се ослободи од сите правила на изразување, посебно кога, далеку од тоа да се базира само на академска дебата, аргументите се градат со повикување на прецизни факти. Затоа постои обврска за вршење значајна истрага пред да се дадат особено сериозни обвинувања како што се поттикнување за извршување убиство, и да се избегнат навредливите изрази како што се оние кои го опишуваат Ле Пен како „предводник на банда убијци“ или како вампир.

Одбраната со добра волја не може да се признае ... “

4. Пресудата на Касациониот суд од 3 април 2002 година

26. На 23 март 2001 година третиот жалител се жалел врз основа на закон, особено тврдејќи дека имало повреда на член 10 и 6 од Конвенцијата. Во однос на член 6 тој тврди дека Апелациониот суд веќе пресуди за клеветничката природа на предметната книга и дека се потпира на таа претходна пресуда, така што жалбата не била сослушана од страна на непристрасен суд, туку од „суд кој отворено се смета за јасно посочен во навредливиот натпис “.

27. Во пресудата од 3 април 2002 година, Касациониот суд ја одбил жалбата со следните образложенија:

“... Од обжалената одлука се гледа дека Серж Жули, главен уредник, беше повикан да се појави пред Единаесеттиот оддел на Апелациониот суд под обвинение за јавна клевета против приватно лице, на сметка на тоа што ја објавил статијата. Таа статија содржи одредени пасуси од книга за која авторот претходно беше прогласен за виновен, во согласност со член 29 од Законот од 29 јули 1881 година од судиите на Апелациониот суд во состав од претседателот Чарве и судиите Бланк и Делетанг.

Жалителот нема право да се жали што судиите Шарве (Charvet) и Делетанг (Deletang) седнаа на клупата на Апелациониот суд пред кој тој се појави, доколку учеството во овој случај на голем број судии од кривичниот оддел на Апелациониот суд во постапка во врска со обвинението, прво против авторот на текстот кој се смета за клевета и второ против главниот уредник кој дозволил одредени пасуси од тој текст да бидат објавени, не е во спротивност со барањата на непристрасност кои се наведени во член 6 став 1 од Конвенцијата. Покрај тоа, во спротивност со она што се тврди, не постои ништо во обжалената пресуда што укажува на тоа дека самите судии сметаат дека се погодени од навредливиот текст или дека тие изразуваат мислење спротивно на барањето на непристрасност.

... Сметајќи го Серж Жули за виновен ... Апелациониот суд изјави дека полемичката цел на текстот не може да се ослободи од сите правила на изразување, кога далеку од тоа да се базира само на академска дебата, аргументите се изградиле со повикување на прецизни факти. Судот додаде дека,

во овој случај, обвинувањата кои се направени без значајна претходна истрага се особено сериозни, опишувајќи ја оштетената страна како „предводник на банда убијци“ или како вампир.

Во овие околности Апелациониот суд ја оправда неговата одлука без прекршување на член 10 од Конвенцијата ... “

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ЗАКОНОДАВСТВО И ПРАКСА

28. Релевантните делови од Законот за слобода на печатот од 29 јули 1881 предвидуваат како што следува:

Оддел 29

„За клевета се смета каква било изјава или тврдење на факт кој ја става под сомнеж честа или угледот на лице или тело на кого се однесува тврдењето. Директно објавување или репродукција на таква изјава или тврдење е прекршок, дури и ако е изразено како обид или ако е направен за лице или тело кое не е именувано, но кое може да се идентификува според термините на спорните говори, извици, закани, пишани или печатени, плакати или постери.

Навреда е да се користи каков било навредлив јазик или јазик полн со презир или навреди што не содржи тврдење на факт. “

Оддел 32(1)

„Секој кој на кој било од начините утврдени во оддел 23 [вклучувајќи „писмена“ и „печатена“ форма и „кој било друг пишан медиум“ продаван или дистрибуиран или понуден за продажба“] дава изјава што е клевета на приватни лица, може да биде осуден на казна затвор од шест месеци и парична казна од 12.000 евра, или на само една од тие казни“.

Оддел 42

„Следните лица ќе бидат одговорни, како директори, по следниов редослед, за казни за кривични дела сторени преку печатот:

1. Главните уредници или издавачи, без оглед на нивното занимање или титула ... “

29. Клевета на поединец може да се направи преку претставување на ликовите во роман или драма, без да биде потребно името на имагинарното лице да одговара на лицето за кого е изнесена клеветата, под услов да се упати на истото на јасен начин, така што јавноста не може да згреша (Апелационен суд во Париз, 8 март 1897 година). Од друга страна, фактот дека името на имагинарното лице одговара на името на жив човек не е доволно за вториот да обвинува за клевета, дури и ако постојат сличности на карактерот и пошироки аспекти

(Алжир Апелациониот суд, 20 февруари 1897). Таквите ситуации најчесто доведуваат до постапка за граѓанска одговорност и се определува отштета секогаш кога се прејудицира, односно кога јавноста неизбежно се наведува на поврзување на личноста која е жива со имагинарното лице и каде што погрешната процена може да се припише на авторот (Апелационен суд во Париз, 24 април 1936 година, и Апелациониот суд во Париз, 8 ноември 1950 година) (Извор: *Juris-Classeur de droit pénal*, 1996, *Presse-Diffamation, fascicule 90*, “86-personnages littéraires” (книжевни карактери)).

ЗАКОН

I. ЗДРУЖУВАЊЕ НА ЖАЛБИТЕ

30. Во поглед на врската помеѓу жалбите во однос на фактите и суштински прашања кои се покренати во истите, Судот смета дека е соодветно да се здружат во согласност со Правило 42 став 1 од Деловникот на Судот.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 10 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

31. Жалителите се жалеле дека имало прекршување на нивното право на слобода на изразување поради нивната пресуда за клевета или соучество во клевета. Тие се повикуваат на член 10 од Конвенцијата, кој гласи:

“1. Секој има право на слобода на изразување. Ова право ја вклучува слободата на сопствено мислење и примање и пренесување на информации или идеи, без мешање на јавната власт и без оглед на границите. Овој член не ги спречува државите да бараат лиценци од радиодифузни претпријатија, телевизии или кина.

2. Остварувањето на овие слободи, бидејќи со себе носи должности и одговорности, може да биде предмет на такви формалности, услови, рестрикции или казни пропишани со закон и неопходни во едно демократско општество, во интерес на националната безбедност, територијалниот интегритет или јавната безбедност, за спречување на неред или кривично дело, за заштита на здравјето или моралот, за заштитата на угледот или правата на другите, за спречување на откривањето доверливи информации или за одржување на авторитетот и непристрасноста на судството“.

А . Поднесоци на странките

1. Жалители

32. Првите двајца жалители се жалеле дека нивната пресуда за клевета и соучество во клевета поради објавувањето на *Le Procès de Jean-Marie Le Pen* („Судењето на Жан-Мари Ле Пен“) претставува „казна“ која не беше „пропишана со закон“ во рамките на значењето на таа забелешка според судската пракса. При нивниот поднесок, и покрај очигледната прецизност на оддел 29 (1) од Законот од 29 јули 1881 година врз кој се заснова, и обемената судска пракса во однос на клеветата, нивната пресуда не била „предвидлива“. Нивната главна критика за Апелациониот суд во Париз беше тоа што тој бараше да ги утврди мислите на авторот преку зборовите на измислените ликови. Понатаму, ова зависи и од тоа дали одреден карактер бил претставен „позитивно“. При испитувањето на навредливите пасуси од романот на тој начин, судот користеше процес на дедукција, кој, како што тврдат тие, е субјективен и случаен пристап што не им дозволил на писателите однапред да ги одредат границите на одобрен говор со кои тие треба да се усогласат. Како резултат на тоа, и бидејќи таквиот пристап не биле применет со иста строгост врз сите оспорени пасуси, пресудата и образложението на Апелациониот суд во голем број аспекти се недоследни и неповрзани.

Второ, жалителите сметаат дека таквата „казна“, не била „неопходна“ во едно демократско општество“. Тие истакнаа особено дека нивната осуда како автор и издавач на текст што беше чисто измислен, и кој беше претставен на читателите како таков, не се оправдува со каква било „неопходна општествена потреба“. Тие ставија акцент на слободата на изразување на авторите кои пишуваат романи, и, повикувајќи се особено на *Лингенс* (цитиран погоре), на фактот дека предметната книга, се однесува на политичар. Тие додадоа дека домашните судови ги искривиле конкретните забелешки во прашање и дека наметнатата „казна“, која е кривична во природа, била непропорционална.

33. Третиот жалител понатаму се жалел дека неговата осуда за клевета поради објавувањето во весникот *Либерасион* на петицијата потпишана од деведесет и седум писатели, придружена со одредени пасуси од романот „Судењето на Жан-Мари Ле Пен“, која според Кривичниот суд во Париз е клевета, не била „неопходна“ во рамките на значењето на член 10 од Конвенцијата. Упатувајќи особено на важноста на слободата на печатот во едно демократско општество, и нагласувајќи дека оспорениот натпис бил објавен во контекст на политичка дебата за прашање од општ интерес, тој наведе дека неговата пресуда била сè повеќе и повеќе непропорционална со целта

што се следи, имено заштитата на угледот на г. Ле Пен, бидејќи самиот г. Ле Пен бил склон да биде провокативен и да користи навредлив јазик кога се изразува преку медиумите.

2. Влада

34. Владата не го оспори фактот дека осудата на жалителите претставува попречување на остварувањето на нивното право на слобода на изразување, но оспори дека тоа беше „пропишано со закон, дека следеше „легитимна цел“ и, имајќи ја предвид маргината на дискреција која им е дозволена на државите кои се страни во такви работи, дека беше „неопходно во едно демократско општество“ за да се постигне таа цел, во согласност со вториот став од член 10.

35. По првата точка, Владата истакна дека осудата на жалителите беше врз основа на одделите 29 (1) и 32 (1) од Законот за слобода на печатот од 29 јули 1881 година.

Владата го отфрли аргументот на првите двајца жалители дека примената на тие одредби за нивниот случај не беше предвидлива, особено посочувајќи дека имало претходни примери на постапка за клевета направена преку литературно дело (тие наведоа пресуда на Апелациониот суд во Париз од 8 март 1897 година). Покрај тоа, во поднесокот на Владата, вториот жалител призна дека во текот на жалбената постапка тој бил свесен за ризикот дека поради објавување на книгата во прашање, г. Ле Пен може да поведе постапка против него. Што се однесува до наводно неконзистентните критериуми врз чија основа домашните судови ги донеле нивните одлуки, тоа прашање не се однесува на предвидливоста на законот, туку на тоа дали попречувањето било неопходно.

36. Што се однесува до втората точка, Владата тврди дека попречувањето беше за да се обезбеди „заштита на угледот или правата на другите“ - оние на Ле Пен и на Националниот фронт – со тоа што ова е една од легитимните цели наведени во вториот став на член 10.

37. Во однос на неопходноста и пропорционалноста на попречувањето во случајот на првите двајца жалители, Владата смета дека трибуналите за утврдување на фактите кохерентно ја анализирале клеветничката природа на релевантните пасуси од книгата и ги засновале нивните одлуки на „релевантни“ и “доволни“ причини. Тие понатаму истакнаа дека судовите не ги осудиле првите двајца жалители врз основа на аверзијата изразена во оспорената работа кон идеите кои ги застапува Националниот фронт и нејзиниот претседател, туку само врз основа на премерените различни интереси. Додека Владата беше свесна дека границите на прифатливо критизирање се пошироки кога станува збор за политичари, навредливите коментари очигледно му наштетуваат на угледот на оштетените страни.

Понатаму, додека тие не се вредносни пресуди, туку тврдења на факт подложен на докажување, осудата на жалителите врз основа на тоа дека не извршиле „основна верификација“ на реалноста на обвинувањата пред објавување на истите - кога тие биле во можност да го сторат тоа - беше компатибилна со член 10 од Конвенцијата. Владата додаде дека на жалителите им се даде можност да ја докажат нивната добра волја, дека казните наметнати врз нив и износот на отштета што треба да го надоместат не биле непропорционални, и дека судовите не наредиле ниту одземање ниту уништување на книгата.

Владата дојде до истиот заклучок и во случајот на третиот жалител. Во нивниот поднесок, домашните судови поставија правичен баланс помеѓу различните интереси (почит за слободна дискусија на политички идеи од страна на печатот, заштита на угледот на другите), имајќи го предвид фактот дека забелешките кои нанесуваат штета на угледот биле сериозни и биле објавени во национален весник со голем тираж. Тие додаваат дека објавувањето на оспорената петиција отишла подалеку од нивото на учество во политичка контроверзност околу екстремната десница и всушност се состои во упатување на недокажани навреди на г. Ле Пен и неговата партија. Всушност, со објавување на извадоците од книгата за која првите двајца жалители биле осудени, третиот жалител се обиде да ја оспори клеветничката природа на оспорените обвиненија и притоа да им даде важност на навредливите забелешки. Притоа тој не успеал да ја исполни обврската на грижа и умереност кои се својствени за „должностите и одговорностите“ на новинарите. Владата додаде дека домашните судови не го казнилe третиот жалител за критикување на осудата на првите двајца жалители, или за информирање на јавноста дека потписниците на оспорената петиција ги поддржуваа, туку за тоа што тој го направил тоа на начин кој претставуваше повторување на кривичното дело.

38. Владата заклучи дека жалбите на жалителите дека имало повреда на член 10 од Конвенцијата беа очигледно неосновани и со тоа неприфатливи.

Б. Проценка на Судот

А. Прифатливост

39. Судот забележува дека овој аспект на жалбите, не е очигледно неоснован во смисла на член 35 став 3 од Конвенцијата. Згора на тоа смета дека нема основа за нејзино прогласување за неприфатлива и затоа изјавува дека е прифатлива.

2. Суштина на случајот

40. Неспорно е помеѓу страните дека осудата на жалителите претставува „попречување од страна на јавен орган“ со нивното право на слобода на изразување. Таквото мешање ќе се коси со Конвенцијата ако не успее да ги исполни критериумите утврдени во вториот став од член 10. Судот мора да утврди дали тоа било „пропишано со закон“, без разлика дали се следи една или повеќе од легитимните цели наведени во тој став и дали тоа е „неопходно во едно демократско општество“, со цел да се постигне таа цел или цели.

(а) „Пропишување со закон“

41. Судот потсетува дека нормата не може да се смета како „закон“ во рамките на значењето на член 10 став 2, освен ако е формулирана со доволна прецизност за да се овозможи граѓанинот да го регулира своето однесување; тој мора да биде способен - ако е потребно со соодветен совет - да ги предвиди, до степен кој е разумен во дадените околности, последиците кои одредена активност може да ги предизвика. Тие последици не треба да бидат предвидени со апсолутна сигурност. Иако сигурноста е пожелна, таа може со себе да донесе прекумерна строгост и законот мора да биде во можност да држи чекор со околностите што се менуваат. Според тоа, голем број закони се формулирани со термини кои, во поголема или помала мера, се нејасни и чие толкување и примена се прашања на пракса

Судот понатаму потсетува дека обемот на поимот предвидливост зависи во значителен степен од содржината на текстот во прашање, областа за која е наменет да ја опфати и бројот и статусот на оние на кои таа се однесува. Еден закон го исполнува барањето за предвидливост, дури и ако на засегнатото лице му е потребен соодветен правен совет за да ги процени, до степен кој е разумен во дадените околности, последиците што одредена активност може да ги наметне. Ова е особено точно во однос на лица кои вршат професионална дејност, кои се навикнати дека треба да постапуваат со висок степен на претпазливост кога ја извршуваат нивната професија. Од тие причини, може да се очекува тие да бидат посебно внимателни при проценување на ризиците кои таквата активност ги подразбира (види, на пример, *Кантони против Франција (Cantoni v. France)*, 15 ноември 1996 година, § 35, *Извештаи за пресуди и одлуки 1996-V* и *Чауви и други против Франција (Chauvy и Others v. France)*, no.64915/01, §§43-45, ЕСПЧ 2004-VI).

42. Во конкретниот случај, правната основа за осудата на жалителот може да се најде во достапни и јасни одредби, односно одделите 29 и 32 од Законот од 29 јули 1881 година. Првата од овие одредби наведува особено дека „клевета е да се даде каква било изјава или

тврдење на факт кој ја става под сомнеж честа или угледот на лицето или телото за кого се тврди фактот“ и според судската пракса ова може да се направи преку литературно дело кога јасно се посочува на поединецот кој тврди дека бил предмет на клевета (види ставови 28-29 погоре).

Додека судската пракса за оваа специфична точка се покажува како застарена и прилично слаба - Владата се ограничува цитирајќи ја пресудата на Апелациониот суд во Париз од 8 март 1897 година - Судот мора да го земе предвид фактот дека првиот и вториот жалител се авторот и претседателот на одборот директори на издавачката куќа. Како професионалци во областа на издаваштвото нивна обврска беше да се известуваат за релевантните законски одредби и судската пракса во такви работи, дури и ако тоа значеше барање специјализирани правни совети. Според тоа, бидејќи романот за кој станува збор конкретно го именува Ле Пен и Националниот фронт, тие не можеле да не бидат свесни дека ако го објават тоа би постоел ризик дека против нив може да биде покрената постапка за клевета од страна на г. Ле Пен и неговата партија на погореспоменатата правна основа.

Што се однесува до критериумите што се применуваат од страна на Апелациониот суд во Париз во оценување на тоа дали оспорените пасуси од романот беа клевети или не, ова прашање во реалноста се поврзува со релевантноста и доволноста на основите кои се дадени од страна на домашните судови за да се оправда оспореното попречување на правото на слобода на изразување на првите двајца жалители. Оттука, судот ќе го испита ова прашање, ако се оценува дали попречувањето е „неопходно“.

43. Во заклучокот, Судот смета дека тврдењето на првите двајца жалители дека тие не биле во можност да ги предвидат „до разумен степен“ последиците што објавувањето на книгата би можело да ги има за нив на суд, е неиздржано. Затоа, судот утврди дека споменатото попречување беше „пропишано со закон“ во рамките на значењето на вториот став од член 10 од Конвенцијата.

(б) Легитимна цел

44. Судот утврди дека попречувањо несомнено следи една од легитимните цели утврдени во став 2 од член 10: заштита на „угледот или правата на другите“, имено на Жан-Мари Ле Пен и Националниот фронт; згора на тоа, тоа не е спорно прашање меѓу странките.

(в) Неопходно во демократско општество

(i) Општи начела

45. Слобода на изразување претставува една од суштинските основи на демократското општество и еден од основните услови за негов напредок и за самореализација за секој поединец. Предмет на став 2 од член 10, се применува не само за „информации“ или „идеи“ кои се позитивно примени или се сметаат за ненавредливи или како прашање на индиферентност, туку исто така и за оние кои навредуваат, шокираат или вознемируваат. Такви се барањата на плурализмот, толеранцијата и слободоумноста без кои не постои „демократско општество“. Како што е наведено во член 10, оваа слобода е предмет на исклучоци, кои сепак мора да се толкуваат строго, и потребата за какви било ограничувања мора да биде убедливо утврдена .

Придавката „неопходно“, во рамките на значењето на член 10 став 2, имплицира постоење на „итна општествена потреба“. Договорните земји имаат одредена маргина на дискреција во оценувањето дали постои таква потреба, но тоа оди паралелно со Европскиот надзор, опфаќајќи ги и законодавството и одлуките кои се применуваат, па дури и оние дадени од страна на независен суд. Затоа, Судот е овластен да даде конечна одлука за тоа дали „ограничувањето“ соодветствува со слободата на изразување како што е заштитено со член 10.

Задача на Судот во вршењето на неговата супервизорска надлежност, не е да го заземе местото на надлежните национални власти туку да ги ревидира во согласност со член 10 одлуките што ги доставуваат во согласност со нивната моќ на дискреција. Ова не значи дека надзорот е ограничен само на утврдување дали тужената држава го користи нејзиното дискреционо право разумно, внимателно и со добра волја; она што Судот треба да направи е да го погледне оспореното попречување од аспект на случајот како целина и да утврди дали причините изнесени од националните власти за да го оправдаат се „релевантни и доволни“ и дали тоа е „пропорционално со легитимната цел што се следи“. Притоа, Судот мора да се увери дека националните власти ги применуваат стандардите кои се во согласност со принципите содржани во член 10 и згора на тоа, дека тие се потпираат на прифатлива проценка на релевантните факти (види, помеѓу многу други власти, *Хертел против Швајцарија (Hertel v. Switzerland)*, 25 август 1998 година, став 46, *Извештаи 1998-VI; Педерсен и Бадзгар против Данска (Pedersen and Baadsgaard v. Denmark)* [ГСС], бр. 49017/99, §§68-71, ЕСЧП 2004-XI; *Стил и Морис против Обединетото Кралство (Steel and Morris v. the United*

Kingdom), бр.68416/01, § 87, ЕСЧП 2005-II; и *Мамер против Франција (Mamèrev. France)*, бр. 12697/03, §19, ЕСЧП 2006-XIII).

46. Постои мала можност според член 10 став 2 од Конвенцијата за ограничувањата на слободата на изразување во областа на политичкиот говор или дебата - каде што слободата на изразување е од најголема важност (види *Брасиле против Франција (Brasilier v. France)*, бр.71343/01, § 41, 11 април 2006 година) - или во работите од јавен интерес (види, меѓу другите власти, *Сурек против Турција (Sürekv. Turkey)(бр.1)* [ГСС], бр. 26682/95, §61, ЕСЧП 1999-IV, и *Брасиле*, наведен погоре).

Покрај тоа, границите на прифатлива критика се пошироки во однос на политичар, отколку оние во однос на приватно лице. За разлика од вториот, првиот неизбежно и свесно се изложува на строго следење на секој негов збор и дело од страна на двајцата новинари и пошироката јавност, и затоа мора да покаже поголем степен на толеранција (види, на пример, *Лингнес*, цитиран погоре, § 42; *Видес Аисарџибаиш Клубс против Латвија (Vides Aizsardzības Klubs v. Latvia)*, бр. 57829/00, §40, 27 мај 2004 година; и *Брасиле*, цитиран погоре).

(ii) Примена на гореспоменатите начела

(a) Првите двајца жалители

47. Како што беше согледано од Апелациониот суд во Париз во неговата пресуда од 13 септември 2000 година, книгата чие, објавување доведе до тоа на жалителите да им биде изречена пресуда за клевета и соучество во клевета, е „роман“, „дело на фантазијата“ (видете став 17 погоре). Роман е вид на уметничко изразување, кое спаѓа во опсегот на член 10 со тоа што дава можноста за учество во јавна размена на културни, политички и општествени информации и идеи од секаков вид. Оние кои создаваат или дистрибуираат дело од литературен карактер придонесуваат кон размена на идеи и ставови што е важно за едно демократско општество. Оттука произлегува обврската што ја има државата да не ја ограничува неоправдано нивната слобода на изразување (да се види *Караташ против Турција (Karataş v. Turkey)* [ГСС], бр. 23168/94, §49, ЕСЧП 1999-IV, и *Алинак против Турција (Alinak v. Turkey)*, бр.40287/98, §§ 41-43, 29 март 2005 година).

Дополнително, при проценувањето дали било „неопходно“ попречувањето, треба да се има на ум дека романот е форма на уметничко изразување, којшто иако најверојатно ги задржува неговите читатели подолг период, главно привлекува релативно помалку публика во споредба со печатените медиуми (во овој поглед видете *Алинак*, цитиран погоре, § 41). Последователно, бројот на лица кои

станале свесни за предметните забелешки на сегашниот случај и според тоа, степенот на потенцијална штета на правата и угледот на г. Ле Пен и неговата партија, веројатно е ограничен.

48. Спорниот роман, инспириран од вистинити настани, но со додадени измислени елементи, го раскажува судењето против активист на „Национален фронт“, кој додека поставувал плакати за неговата партија заедно со други активисти, извршува ладнокрвно убиство на млад човек од северноафриканско потекло и признава дека злосторството е од расистички побуди. Објавен под наслов „*Le Procès de Jean-Marie Le Pen*“ („Судењето на Жан-Мари Ле Пен“), романот отворено покренува прашања за одговорноста на Националниот фронт и неговиот претседател за ширењето на расизмот во Франција и за тешкотиите во спречувањето на ова зло (видете ставови 11-12 погоре). Затоа работата недвосмислено се однесува на дебата по прашањето од општ интерес и претставува политичко и активистичко изразување, оттука ова е случај во кој се бара високо ниво на заштита на правото на слобода на изразување во согласност со член 10. Маргината на дискреција која ја уживаат органите при оценување на „неопходноста“ на казната изречена на жалителите на овој начин беше особено ограничена (да се види став 46 погоре; видете го случајот *Стил и Морис*, §§88-89, цитиран погоре, и *Мамер*, цитиран погоре, §20).

489. Судот забележува на почетокот дека разгледувањето на случајот на жалителите од Апелациониот суд на Париз било навреме направено според оваа перспектива. Во неговата пресуда од 13 септември 2000 година, Апелациониот суд оцени дека да се постави прашањето „Како ефикасно да се бориш против Жан-Мари Ле Пен?“ не беше „дури и во роман,... само по себе клеветење“ и дека „законитоста на целта која сакаат да ја постигнат обвинетите со романот, имено „ефикасно да се борат против Жан-Мари Ле Пен“, со други зборови да влезат во политичка борба, [не би можело] да се оспори во демократско општество“. Судот несомнено забележа дека „со тврдењето дека е „борбено“ дело, предметниот роман и особено деловите за кои се смета дека се клеветнички го потврдуваат непријателството кон оштетените страни“. Сепак, оцени дека ова непријателство, кое е „експлицитно поврзано со згрозувањето кое го чувствуваат обвинетите во реакцијата на идеите и вредностите претставени за јавна расправа од оштетената страна како претседател на Националниот фронт“, не беше „насочено лично против него“ и „само по себе не може да се смета како доволно за осуда“ (видете ставови 17-19 погоре).

50. Така, произлегува дека казната која им е изречена на жалителите од страна на националниот суд не е насочена кон аргументите изнесени во спорниот роман, туку само против содржината на одредени делови за кои се цени дека им штетат на „честа или угледот“

на Националниот фронт и неговиот претседател во смисла на оддел 29 од Актот од 29 јули 1881 година. Покрај тоа, додека првичната постапка покрената против жалителите во кривичниот суд се однесуваше на шест дела од романот (видете став 13 погоре), тие на крајот беа осудени само врз основа на следните три делови:

[страница 10: став на авторот за антирасистички демонстранти кои се собрале пред судот]“... ефикасно да се бориш против Ле Пен е да се бара да биде ставен на обвинителна клупа и да се докаже дека не е лидер на политичка партија туку предводник на банда убијци – на крајот на краиштата, луѓето би гласале и за Ал Капоне.“

[страници 105-06: овде адвокатот се обраќа пред судот] „Прочитајте ги весниците, слушајте ги вестите на радио и телевизија, секоја изјава на Жан-Мари Ле Пен е накитена – или попрво извалкана и попрскана - со расистички ноти кои едвај се сокриени. Секој од неговите зборови е превез за другите и од зад секое од неговите тврдења се насира сеништето од најголемите ужаси на историјата на човештвото. Секој го знае тоа, секој го кажува тоа. Она што го направи Роналд Блистие е токму она за кое Жан-Мари Ле Пен се залага. Можеби не експлицитно – тој се обидува да се придржува кон законот, иако не секогаш му успева истото. Но кога ќе се разгледаат ситуациите во кои тој зборува, нагвестувањата што ги прави и лицата кои ги поддржува, не постои сомнеж.“

[страница 136: изјава од адвокатот на обвинетиот на телевизија по самоубиството на неговиот клиент во затвор] „Како може да му се дозволи на Жан Мари Ле Пен да глуми жртва по самоубиството на Роналд Блистие? Зарем претседателот на Националниот фронт не е вампир кој напредува врз основа на горчината на неговото гласачко тело, но понекогаш и на нивната крв, како крв на неговите непријатели? Зошто Ле Пен ги обвинува демократите за наводното убиство на Роналд Блистие? Затоа што не се плаши од лаги – бидејќи да се влезе во клеветата против неговите противници секогаш се покажува како корисно за него, се разбира, меѓутоа многу едноставно тоа е и средство за отстранување на сомнеж; тој е оној кој извикува најгласно во надеж дека неговиот говор полн со гнев ќе ги потопа обвинувањата против него.“

51. Сепак, жалителите го критикуваа Апелациониот суд дека за целите на неговото испитување на нивниот случај, се трудел да ги определи мислите на авторот од забелешките на измислени ликови во фиктивна ситуација и дека ги донел неговите заклучоци за клеветничката природа на предметните делови врз основа на тоа дали авторот се оддалечил себеси од тие забелешки или не. Во поднесоците на жалителите, ваквиот пристап довел до заробување на литературата во збир строги правила во судир со слободата на уметничко создавање и изразување.

Судот не го дели овој став. Напротив, Судот смета дека критериумите кои ги применува Апелациониот суд во Париз при оценување на тоа дали деловите за кои станува збор се клеветнички, се во согласност со член 10 на Конвенцијата.

Во овој поглед, судот согледува дека во неговата пресуда од 13 септември 2000 година, Апелациониот суд најпрвин посочи дека сите написи, дури и новелистички, може да „ја нарушат[уваат] честа или угледот на некое лице“ во смисла на оддел 29 од Законот за слобода на печатот од 29 јули 1881 година и на тој начин да резултираат со пресуда за клеветење. Тој пристап е во согласност со член 10 на Конвенцијата. Несомнено, како што е наведено погоре (да се види став 47), секој кој, на пример создава или дистрибуира литературно дело, придонесува за размена на идеи и мислења кои се важни за едно демократско општество, а оттука и обврската на државата да не ја ограничува несоодветно неговата слобода на изразување. Ова особено е важно доколку, како што е романот за кој станува збор во овој случај, делото претставува политичко или активистичко изразување (да се види став 48 погоре). Сепак, романсиерите - како и другите творци - и оние кои ја промовираат нивната работа секако не се отпорни на ограничувањата како што е предвидено во став 2 на член 10. Секој кој ја користи слободата на изразување, во согласност со јасните услови на тој став, презема „обврски и одговорности“.

492. Судот дополнително забележува дека, при оценувањето на тоа дали деловите од романот кој е повикан да ги испита се клеветнички, Апелациониот суд се обиде да оцени дали тие навистина „ја нарушиле честа и угледот“ на г. Ле Пен и на Национален фронт. До таму до каде има право да пресуди Судот (да се види на пример случајот Мамер (*Mamère v. France*), цитиран погоре, § 22), наодите на националниот суд по оваа точка не смеат да се критикуваат во однос на злобната содржина на спорните делови и фактот дека тие експлицитно ја именуваа партијата и нејзиниот претседател.

На крај, очевидно е од пресудата од 13 септември 2000 година дека, во реалноста е во корист на авторот Апелациониот суд да направи дополнителни напори за да ги оцени неговите гледишта. Тој сметаше дека кога забелешките „кои ја нарушуваат честа и угледот на некое лице“ биле дадени од наратор или од ликовите од едно „белетристичко дело“ во согласност со Законот од 29 јули 1881 година, казниви се само оние кои ги одразуваа ставовите на авторот, а не оние забелешки од кои авторот навистина се дистанцира во неговото дело. Како последица, примената на овој критериум го наведе судот да заклучи дека еден од четирите посочени пасуси не е клеветнички.

503. Апелациониот суд дополнително провери дали жалителите имаат право да се потпрат на добрата волја како одбрана, што може да биде случај, во согласност со националното право, ако исказите кои се сметаат за клеветнички одговараат на следењето на легитимна цел, ако не одразуваат никаква лична омраза, ако им претходела сериозна истрага и ако биле дадени користејќи непристрасен јазик (да се види став 19 погоре).

Сепак, судот не беше во можност да ја прифати ваквата одбрана бидејќи за разлика од првите два од овие услови, последните два не беа исполнети.

514. Во поглед на сериозноста на истрагата која ѝ претходела на објавата на романот, Апелациониот суд истакна дека „бидејќи ова е белетристичко дело, [тоа] прашање не [би] можело да се процени како да е текст наменет за информирање на читателот за вистинити факти или за давање забелешки за таквите факти“. Сепак, судот го сметаше овој критериум за релевантен во сегашниот случај, бидејќи романот ги стави едно до друго реалноста и фикцијата – согледувајќи во овој однос дека, иако заплетот е имагинарен, претседателот на Национален фронт, вистинит лик, беше „фокусот“ околу кој се вртат измислените ликови и во однос на кој се оформуваат – и бидејќи идеите, реториката, однесувањето и гестовите на г. Ле Пен се многу прецизно опишани во книгата. Применувајќи го овој метод, Апелациониот суд одлучи дека „додека реториката и идеите припишани на [г. Ле Пен и неговата партија], заедно со претстојните дебати, неспорно [беа] складни со реалната репрезентација на идеите на Националниот фронт во извештаи за францускиот политички живот во денешно време, обвинетите не приложија никакви специфични докази да покажат дека на изразувањето што се смета за клевета му претходела основна проверка во однос на реалноста на која би потсетило тој вид изразување“.

525. Судот смета дека ова расудување е доследно со неговата судска пракса.

Тој во овој поглед, повторува дека со цел да се процени оправдувањето на оспорена изјава, потребно е да се направи разлика меѓу фактите и вредносните пресуди. Иако може да се докаже постоењето на факти, вистинитоста на вредносните пресуди не може да се докаже. Барањето да се докаже вистинитоста на вредносната пресуда е невозможно да се исполни и самото ја повредува слободата на мислење, која е основен дел на правото загарантирано со член 10. Класификацијата на дадена изјава како факт или како вредносна пресуда е прашање кое најпрво спаѓа во рамки на маргината на дискреција на националните органи, особено на националните судови. Сепак, иако дадена изјава е вредносна пресуда, мора да има доволно реална основа да ја поддржи истата, во спротивно би била претерана (да се види, на пример, случајот *Педерсен и Баадсгард*, цитиран погоре, § 76).

Општо земено, нема потреба да се прави оваа разлика кога се работи за извадоци од роман. Сепак, станува целосно релевантна кога, како што е пример со сегашниот случај, спорното дело не е чиста фикција, туку вклучува реални ликови или факти.

Во сегашниот случај, пред се, поприфатливо беше да се побара од жалителите да покажат дека тврдењата содржани во деловите од романот за кои се оцени дека се клеветнички имаа „доволно фактичка основа“, бидејќи не беа само вредносни проценки туку и тврдења на факти, како што посочи Апелациониот суд. Понатаму, Апелациониот суд примени умерен пристап, критикувајќи ги жалителите не затоа што не успеале да ја докажат вистинитоста на предметните тврдења, туку затоа што не успеале да направат „основна проверка“ во тој поглед.

536. Имајќи ја предвид содржината на навредливите делови, Судот исто така смета дека одлуката на Апелациониот суд дека истите не се доволно „непристрасни“ е соодветен со неговата судска пракса.

Вистина е дека, додека лицето што учествува во јавна расправа по прашање од општ интерес – како жалителите во овој случај – не треба да надмине одредени граници - особено во поглед на почитувањето на угледот и правата на другите, тој или таа има право на одреден степен на претерување, па дури и провокација или, со други зборови, да дава претерани изјави (да се види случајот Мамер (*Mamère v. France*), цитиран погоре, § 25).

Исто така е вистина дека границите на прифатливо критикување се пошироки кога се работи за политичар – или политичка партија – како на пример г. Ле Пен и Националниот фронт – како такви, отколку кога станува збор за приватно лице (да се види став 46 погоре). Ова е особено точно во сегашниот случај, бидејќи г. Ле Пен, водечки политичар, е познат по злосторбата во неговиот говор и неговите екстремистички ставови, поради што неколкупати е осудуван по обвиненија за поттикнување расна омраза, маргинализирање на престапи против човештвото, одобрување на злосторства, апологија за воени злосторства, навреди на јавни личности и за навредливи забелешки. Како последица, се има изложено себеси на остар критицизам и затоа мора да покаже особено висок степен на толеранција во оваа смисла (видете, *мутатис мутандис*, *Оберилик против Австрија* (бр.2) (*Oberschlick v. Austria*), 1 јули 1997 година, §§ 31-33, Извештаи 1997-IV; *Лопес Гомес да Силва против Португалија* (*Lopes Gomes da Silva v. Portugal* бр. 37698/97, §35, - ЕСЧП 2000-X; и *Виртшафтс-Тренд Цајтшрифтен – Ферлагс ГмбХ против Австрија* (*Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlags GmbH v. Austria*), бр.58547/00, §37).

547. Судот смета дека во овој случај, Апелациониот суд направил разумна процена на фактите со одлуката дека да се спореди поединец, без оглед дали е политичар, со „предводник на банда убијци“, да се тврди дека убиство, дури иако е извршено од измислен лик, е „заговорено“ од истиот, и да се опише како „вамфир кој напредува врз основа на горчината на неговото гласачко тело, но понекогаш и на

нивната крв“, „ги пречекорува прифатливите граници по такви прашања“.

Освен тоа, Судот смета дека, без оглед на енергичноста на политичките борби, оправдано е да се направат обиди да се осигури дека се запазува минимално ниво на воздржаност и пристојност, особено зашто угледот на политичар, дури и ако е контроверзен мора да ја искористи заштитата која му е доделена со Конвенцијата.

Судот, дополнително ќе ја земе предвид природата на направените забелешки, особено за основната намера да се осуди другата страна и фактот што нивната содржина побудува насилство и омраза, така што го надминува она што може да се толерира во политичка расправа, дури и во поглед на лик кој зазема екстремистички став во политичкиот спектар (да се види *мутатис мутандис*, *Сурек против Турција (Sürek v. Turkey)* (бр. 1), цитиран погоре, §§ 62-63).

557. Според тоа, Судот дојде до заклучок дека „казната“ наметната на жалителите е заснована на „релевантни и доволни“ причини.

568. Во однос на „пропорционалноста“ на казната, Судот забележува дека жалителите се прогласени за виновни за престап и им беше наредено да платат казна, така што само во овој поглед, мерките кои им се наметнати веќе се многу тешки. Сепак, најпрвин, во поглед на маргината на дискреција што им е доделена со член 10 од Конвенцијата на договорните земји, кривична мерка како одговор на клеветата не може, како таква, да се смета за несразмерна на целта што се следи (да се види *Радио Франција и други против Франција (Radio France and Others v. France)*, бр.53984/00, § 40, ЕСЧП 2004-II). Второ, висината на наметнатата казна за жалителите беше умерена: ЕУР 2.286,74 (за секој); иста одлука треба да се донесе во однос на оштетените страни: 3.811,23 евра. Природата и строгоста на изречената казна се фактори кои треба да се земат предвид при оценување на пропорционалноста на попречувањето (да се види *Сурек против Турција* (бр.1), цитиран погоре, § 64).

Во овие околности и имајќи ја предвид содржината на спорните забелешки, Судот смета дека мерките преземени против жалителите не беа несразмерни со легитимната цел што се следи.

60. Како заклучок, националниот суд може разумно да одлучи дека попречувањето во остварувањето од страна на жалителите на нивното право на слобода на изразување е неопходно во демократско општество во смисла на член 10 на Конвенцијата, за да се заштитат угледот и правата на г. Ле Пен и Националниот фронт.

(β) Третиот жалител

61. Третиот жалител беше осуден за клеветење во својство на главен уредник на весникот *Либерасион*, поради објавувањето во колумната

„Реакции” на весникот, петиција со која се критикува осудата на првите двајца жалители по обвиненија за клевета и соучество во клевета од Кривичниот суд во Париз на 11 октомври 1999 година. Петицијата понатаму ги содржела деловите од романот за кои тој суд одлучил дека се клеветнички и ја предизвика таквата карактеризација (да се види став 21 погоре).

572. Со објавувањето на петицијата, дневниот весник *Либерасион*, известуваше за осудата на првите двајца жалители од страна на Кривичниот суд за објавувањето на книгата „Судењето на Жан-Мари Ле Пен“, за поддршката која им е дадена од деведесет и седумте писатели кои ја потпишале петицијата и за мислењето на тие писатели дека спорните делови не се клеветнички. Затоа нема сомневање - бидејќи владата всушност нема оспорено – дека написот е објавен заради информирање и пренесување идеи од јавен интерес, имено за контроверзиите кои ја обиколуваат крајно десничарската партија и нејзиниот претседател - предмет на политичка дебата – и осудата на автор и издавач поради издавање на книга која ја критикувала таа партија или нејзиниот претседател. Бидејќи се работи за слободата на печатот, ова е случај кој привлекува особено високо ниво на заштита на слободата на изразување во согласност со член 10.

Во тој поглед, Судот повторно ја истакнува важната улога која ја има слободниот печат во осигурување на соодветното функционирање на едно демократско општество. Иако печатот не смее да пречекорува одредени граници, особено во поглед на заштитата на репутацијата и правата на другите, неговата должност пред сè е да дава – на начин доследен на неговите обврски и одговорности – информации и идеи по сите прашања од јавен интерес, вклучително оние кои се поврзани со спроведувањето на правдата. Печатот не само што ја има задачата да ги дели таквите информации и идеи; јавноста исто така има право да ги добие. Во спротивно, печатот не би бил во можност да ја игра неговата главна улога на „јавен чувар“. Слободата на новинарството, опфаќа можност за прибегнување кон одреден степен на претерување или дури и провокација (да се види на пример, *Педерсен и Баадсгард против Данска*, (*Pedersen and Baadsgaard v. Denmark*), цитиран погоре, § 71).

583. Во неговата пресуда од 21 март 2001 година во случајот за третиот жалител, Апелациониот суд во Париз, истакна дека во пресудата од 13 септември 2000 година ја поддржал пресудата на првите двајца жалители за три од четирите навредливи делови на романот. Ги репродуцираше тие делови и во поглед на клеветничката природа на написот во кој биле вклучени тие делови, се наврати на причините од пресудата од 13 септември 2000 година, на аргументот врз чија основа, истакна „дека останува во сила“ (да се види став 25 погоре).

Во однос на неговите одлуки по ова прашање (да се види став 50 погоре), Судот ги смета тие причини за „соодветни и доволни“.

594. Тогаш Апелациониот суд ја отфрли одбраната заснована на добра волја. Во овој поглед одлучи дека спорната петиција, дури повеќе од предметниот роман, ги одразува директните мисли на нејзините автори, бидејќи истите ја претставиле како оддалечување од фикцијата на два начина: најпрво со нејзиното објавување иако предметните делови биле основа за осуда; и второ, со укажувањето: „Ако овие делови се сметаат како клеветнички во роман, истите се клеветнички и во реалноста. Ќе пишуваме против Ле Пен.“ Судот оцени дека, со ова, авторите на овој текст немале друга цел освен да ја покажат нивната поддршка за првиот жалител“ повторувајќи ги со одобрување, и од непочитување, сите делови за кои судот пресудил дека се клеветнички и без навистина да ја стават во прашање во поглед на клеветничката природа на забелешките“. Апелациониот суд продолжи со објаснувањето: „Целта на полемиката на текстот не може да го ослободи од сето регулирање на изразувањето, особено кога, редицата аргументи во никој случај не се заснова само на академски дебати туку се гради на упатувања кон прецизни факти. Затоа постоеше обврска да се направи значајна истрага пред да се направат особено тешки обвиненија, како на пример поттикнување на извршување убиство и да се избегнат навредливи изразувања како оние кои го опишуваат г. Ле Пен како „предводник на банда убијци“ или како „вамфир“.

605. Според ова изгледа како третиот жалител да не бил казнет за известување за осудата на првите двајца жалители за објавувањето на „Судењето на Жан-Мари Ле Пен“, за поддршката која им е дадена со петицијата потпишана од деведесет и седум писатели, или за мислењето на тие писатели дека спорните делови не се клеветнички. Тој не бил осуден ниту поради фактот што *Либерасион* не се дистанцирал од содржината на петицијата (да се види на пример, *Радио Франција и други* и *Педерсен и Баадсгаард*, цитирани погоре, § 37 и §77 соодветно) или пак за репродуцирање или критикување на судска одлука – пресуда која би било тешко да се усогласи со член 10 на Конвенцијата. Тој всушност беше осуден зашто *Либерасион* објавил петиција во која се репродуцирани извадоци од романот што содржи „многу сериозни обвинувања“ и навредливи забелешки и чии потписници, повторувајќи ги тие обвинувања и забелешки со одобрување, порекнуваа дека извадоците се клеветнички и покрај пресудата изречена во тој поглед против првите двајца жалители.

616. Судот смета дека, во рамки на границите посочени погоре, образложението на Апелациониот суд е складно на неговите пресуди дека спорните написи не се само вредносни пресуди, туку изјави на факти (да се види став 54 погоре) и дека Апелациониот суд направил

прифатлива оценка на фактите при донесување на неговиот заклучок дека написите не се доволно непристрасни (да се видат ставови 56-57 погоре). По оваа последна точка, имајќи ја предвид содржината на спорните делови на „Судењето на Жан-Мари Ле Пен“, за потенцијалните ефекти врз јавноста на овие забелешки за кои се одлучило дека се клеветнички врз основа на нивното објавување од страна на национален дневен весник со голем тираж, како и фактот дека не било неопходно да се репродуцираат истите за да се даде целосно известување за пресудата изречена на првите двајца жалители и критизирањето како последица на истата, не е неразумно да се смета дека третиот жалител ги преминал границите на прифатлива „провокација“ со репродуцирањето на тие делови.

627. Дополнително, ова расудување е доследно на границите кои печатот не смее да ги премине, особено во поглед на заштитата на угледот и правата на другите. Судот, во овој поглед повторува дека заштитата на правото на новинарите да делат информации по прашања од општ интерес предвидува истите да постапуваат со добра волја и врз точна реална основа и да даваат „веродостојни и прецизни“ информации во согласност со етиката на новинарството. Според условите на став 2 од член 10 на Конвенцијата, слободата на изразување носи со себе „должности и одговорности“, што исто така важат за медиумите дури и во поглед на прашања од огромен јавен интерес. Дополнително, овие „должности и одговорности“ може да добијат важност кога се работи за напад на репутацијата на одреден поединец и повреда на „правата на другите“. Затоа се неопходни посебни причини пред медиумите да се ослободат од нивната вообичаена обврска за проверка на изјави на факти кои се клеветнички за приватни лица. Прашањето дали постојат такви причини зависи посебно од природата и степенот на предметната клевета и степенот до кој медиумите може оправдано да ги сметаат нивните извори за веродостојни во поглед на тврдењата (да се види на пример, *Педерсен и Баадсгаард*, цитиран погоре, § 78)

63. На крај, имајќи ја предвид умерената природа на казната и оштетата што му беше наложено на третиот жалител да ја плати (казна од 2.286.74 ЕУР и надомест од 3.811,23 ЕУР на секој од двете оштетени страни), поради содржината на спорните написи и потенцијалното влијание врз јавноста на забелешките за кои се донела одлука дека се клеветнички поради нивното објавување од национален дневен весник со голем тираж, Судот смета дека спорното попречување е сразмерно на целта што се следи.

649. Во однос на гореспоменатото, Судот смета дека националниот суд може разумно да оцени дека попречувањето во примената на жалителот на неговото право на слободно изразување е неопходно во

демократско општество, во смисла на член 10 на Конвенцијата, за да се заштитат угледот и правата на г. Ле Пен и Националниот фронт.

(г) Заклучок

70. Како заклучок, нема кршење на член 10 на Конвенцијата, ниту во поглед на првите двајца жалители, ниту во поглед на третиот жалител.

III. ВО ПОГЛЕД НА НАВОДНО КРШЕЊЕ НА ЧЛЕН 6 § 1 НА КОНВЕНЦИЈАТА

71. Третиот жалител тврдеше дека не бил сослушан од „непристрасен“ суд во смисла на член 6 § 1 на Конвенцијата, кој го предвидува следното:

„При определувањето на ... каква било казна на поединец, секој поединец има право на праведно ... сослушување од независен и непристрасен суд основан со закон.“

A. Аргументи на страните

652. Третиот жалител истакна дека написот од 16 ноември 1999 година, врз чија основа е обвинет за клевета, целосно репродуцирал петиција со која јавно се критикува осудата на првите двајца жалители за клевета и учество во клевета од страна на Кривичниот суд на Париз во пресуда поддржана од Апелациониот суд на Париз на 13 септември 2000 година. Тој се пожали дека двајца од тројца судии на Апелациониот суд на Париз што одлучувале на неговото судење исто така одлучувале и на судењето во кое биле осудени првите двајца жалители. Тој нагласи дека, според пресудата изречена во неговиот случај од тој суд на 21 март 2001 година, Судот едноставно се повикува на неговата прва одлука за да ја оправда втората, барем во поглед на карактеризацијата на спорните забелешки како клеветнички.

Во неговиот поднесок, во согласност со тие околности, двајцата засегнати судии неизбежно имале однапред создадена идеја и на тој начин тој не бил сослушан од непристрасен суд. Ова беше уште повистинито, бидејќи со пресудата во неговиот случај изречена од страна на Апелациониот суд на Париз се критикуваа авторите на петицијата зашто „ги повториле со одобрување и од непочитување сите делови за кои судот пресудил дека се клеветнички и без навистина да ја стават во прашање клеветничката природа на забелешките“, со што се покажува, според ставот на жалителот, дека судиите се чувствуваале отворено и лично нападнати со спорниот напис.

663. Владата го отфрли тој аргумент.

Според нив, упатувањето од Апелациониот суд дека авторите на петицијата „ги повториле со одобрување, од противење,, сите делови за кои судот пресудил дека се клеветнички“ не би можело да значи дека судиите се чувствувале отворено и лично нападнати со спорниот напис. Припишувањето на овој дел кон двајцата предметни судии, дополнително придонесе за шпекулацијата: реално се работеше за објективен заклучок постигнат при читањето на петицијата. Владата дополнително спореше дека жалителот не приложил никакви докази за пристрасност на страната на тие судии.

Владата продолжи со забелешката дека случајот на третиот жалител не само што беше подоцна од оној на првите двајца жалители, туку и беше посебен случај. Страните не беа исти и случајот не беше ист, затоа што не се однесуваше на истите престапни дела. Според нивното мислење, не постоеше преклопување помеѓу правните прашања покренати во секој од случаите: во едниот беше покренато прашањето за улогата на фикцијата при определување на престапот на клевета, додека другиот се однесуваше на должноста на жалителот за проверка и умереност во неговото својство како раководител на редакцијата на весникот *Либерасион*.

Владата додаде дека, во случајот на третиот жалител, судиите на Апелациониот суд не е дека само се повикале на одлуката донесена во случајот на првите двајца жалители, туку земале предвид други фактори, посебно фактот дека написот бил објавен надвор од каков било литературен контекст и без никаква дебата на идеи. Тие истакнале дека, според судската пракса на Судот, самиот факт дека некој судија веќе пресудил по слични меѓутоа одделни престапи не би можел сам по себе да ја стави непристрасноста на тој судија под знак прашалник.

Б. Проценка на судот

1. Прифатливост

674. Судот согледува дека оваа жалба не е јасно неоснована во смисла на член 35 § 3 на Конвенцијата. Тој дополнително смета дека не е утврдена ниедна друга причина за нејзино декларирање како неприфатлива и затоа ја прогласува за прифатлива.

2. Суштина на случајот

685. Судот повторува дека непристрасноста, во смисла на член 6 § 1 на Конвенцијата, обично означува отсуство на предрасуди или пристрасност. Има два методи да се процени дали судењето е

непристрасно: кај првиот се бара да се определи дали постои некое посебно лично уверување или интерес на некој судија во даден случај и вториот начин е да се потврди дали судијата дал гаранции доволни да се исклучи какво било сомневање во овој поглед (да се види, на пример, *Gautrin and Others v. France*) Извештаи 1998-III, и *Kyprianou против Kynar* (*Kyprianou v. Cyprus*) [ГСС], бр.73797/01, §118, ЕСЧП 2005-XIII).

696. При примена на првиот метод, личната непристрасност на еден судија мора да се претпостави додека се изнесат докази за спротивното (да се види меѓу другото, *Падовани против Италија* (*Padovani v. Italy*), 26 февруари 1993 година, § 26, Серија А бр.257-Б, и *Kyprianou*, цитирана погоре, § 119). Третиот жалител во овој поглед тврдеше дека образложението во пресудата на Апелациониот суд на Париз од 21 март 2001 година во поглед на тоа дека „авторите на [петицијата] немале ни една друга цел освен да ја покажат нивната поддршка за Маџе Линдон со тоа што ги повториле со одобрување и од непочитување сите делови за кои судот пресудил дека се клеветнички и без навистина да ја стават во прашање клеветничката природа на забелешките“, покажало дека двајцата предметни судии се чувствувале отворено и лично нападнати со спорниот напис.

Судот не го дели овој став. Според неговото мислење, ова било едноставно еден од факторите кои Апелациониот суд ги зел предвид при оценување на тоа дали жалителот постапувал со добра волја, без притоа да извлекува заклучоци. Всушност, третиот жалител не бил осуден бидејќи објавил текст со кој се предизвикува осудата на првите двајца жалители за клевета или затоа што на овој начин тој дал поддршка за противењето на петиционерите, или пак зашто ги критикувал судиите за кои станува збор, туку затоа што тој, без соодветно првично истражување, распространил текст со „особено тешки обвинувања“ и навредливи забелешки. Дополнително, Судот, во причините за пресудата од 21 март 2001 година, не може да најде ни мало упатување дека постои можност тие судии да се чувствувале лично погодени од навредливиот напис.

Затоа нема докази за да укажат на тоа дека двајцата предметни судии се воделе по лични предрасуди кога ја донеле пресудата.

707. Во поглед на вториот метод, кога се применува за составот на судии, настрана од личното однесување на кој било од членовите на тој состав, се мисли да се утврди дали има проверливи факти кои може да покренат сомневање во однос на непристрасноста на тој состав. Во овој поглед дури и надворешните впечатоци може да бидат од важност. Следи дека кога се одлучува за тоа дали во даден случај постои оправдана причина да се смета дека одредено дело е непристрасно, гледиштето на оние кои тврдат дека не е непристрасно е важно но не и одлучувачко. Одлучувачко е дали тој страв за

непостоење непристрасност може да се смета дека е објективно оправдан (да се види на пример, *Готрен и други (Gautrin and Others)* и *Киприану*, цитирани погоре, § 58 и § 118 соодветно).

Во сегашниот случај, стравот за недостиг на непристрасност потекнуваше од фактот - докажан - дека двајца од тројцата судии од составот на Апелациониот суд на Париз кои ја поддржале осудата за клеветата на третиот жалител поради објавувањето на спорната петиција, претходно, во случајот на првите двајца жалители, пресудиле за клеветничката природа на три од навредливите делови од романот кои биле цитирани во петицијата.

Судот разбира дека оваа ситуација може да покрене сомнежи на страната на третиот жалител во поглед на непристрасноста на „судот“ кој судел во овој случај, меѓутоа смета дека таквите сомнежи не се објективно оправдани.

718. Судот забележува дека, иако се поврзани, фактите во двата случаи се разидуваат и „обвинетиот“ не е ист: во првиот случај се работеше за прашањето дали публицистот и автор, со објавување на одредени делови од „Судењето на Жан - Мари Ле пен“, е виновен за престапот клеветата и соучество во тој престап; во вториот случај, судот мораше да одлучи, дали, во новинарски контекст, главниот уредник на *Либерасион* го извршил истиот престап со објавувањето на текстот на петицијата во кој беа репродуцирани истите делови и чии потписници, повторувајќи ги со одобрување ја порекнуваа нивната клеветничка природа и покрај пресудата во тој поглед против објавувачот и автор (да се види, *а фортиори, Кракси против Италија (Craxi v. Italy)* (dec.), бр. 63226/00, 14 јуни 2001 година). Уште повеќе е јасно дека пресудите донесени во случајот на првите двајца жалители не содржеа никакви претпоставки за вината на третиот жалител (*ибидем*).

729. Несомнено, во пресудата од 21 март 2001 година во случајот на третиот жалител, Апелациониот суд на Париз, во однос на клеветничката природа на спорните делови, се повика на пресудата која ја донел на 13 септември 2000 година во случајот на првите двајца жалители. Сепак, според ставот на судот ова објективно не ги оправдува стравовите на третиот жалител во поглед на недостиг на непристрасност на страната на судиите. Првата пресуда на Апелациониот суд, од 13 септември 2000 година, одлучи дека одредени делови на книгата напишана од првиот жалител и објавена од вториот се клеветнички. Во тој момент, таа пресуда се прогласи за *рес јудиката (правосилна)*. Втората пресуда на Апелациониот суд, од 21 март 2001 година требаше да го примени тој преседан во однос на овој аспект на расправата, додека прашањето за добра или лоша волја на третиот жалител, кој бил одговорен за објавување на петицијата со која се одобрувала таа книга и со која се критикувала пресудата на првите двајца жалители, остана отворено и без предрасуди од првата пресуда.

Затоа би било претерано да се смета дека двајца судии кои биле во составот на судот кој сукцесивно ги донел двете предметни пресуди би можеле да ја оцрнат објективната непристрасност на судот. Реално, во поглед на карактеризацијата на текстот како клевета, секој друг судија би бил обврзан по силата на начелото *рес јудиката*, што значи дека нивното учество немало влијание врз соодветниот дел на втората пресуда. Додека, во поглед на прашањето на добра волја, кое што е во целост различно прашање во двата случаи иако се поврзани, не постојат докази за да се смета дека судиите на кој било начин биле обврзани со нивната процена од првиот случај (да се види, *мутатис мутандис, Томан против Швајцарија (Thomann v. Switzerland)*, 10 јуни 1996 година, § 35 *Извештаи* 1996-III).

80. На крај, сегашниот случај јасно не е споредлив со тој на *Сен Леонард Бенд Клуб против Малта (San Leonard Band Club v. Malta)* (бр. 77562/01, §63, ЕСЧП 2004-IX), во кој судиите од судењето се повикани да одлучат дали самите тие направиле грешка во правното толкување или примена во нивната претходна одлука, односно да се оценат самите себе и нивната способност за примена на правото.

81. Последователно, сите сомнежи кои можел да ги има третиот жалител во однос на непристрасноста на Апелациониот суд кога ја донел пресудата во вториот случај, не може да се сметаат за објективно оправдани.

82. Како заклучок, немало прекршување на член 6 § 1 на Конвенцијата.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ

1. Едногласно *одлучува* да ги спои жалбите;
2. Едногласно ги *прогласува* жалбите за прифатливи;
3. Со тринаесет гласови наспрема четири *смета* дека немало прекршување на член 10 на Конвенцијата;
4. Едногласно *утврдува* дека немало прекршување на член 6 § 1 на Конвенцијата.

Изработена на англиски и француски јазик и доставен на јавно сослушување во зградата на Европскиот суд за човекови права, Стразбур, на 22 октомври 2007 година.

Мајкл О'Бојл
Заменик секретар

Христос Розакис
Претседател

Во согласност со член 45 § 2 на Конвенцијата и член 74 § 2 од Деловникот на Судот, кон оваа пресуда се додаваат следните посебни мислења:

- (а) согласувачко мислење на судија Лукаидес;
- (б) заедничко издвоено мислење на судиите Розакис, Братца, Тулкенс и Шикута.

К.Л.Р.
М.О'Б.

СОГЛАСУВАЧКО МИСЛЕЊЕ НА СУДИЈА ЛУКАИДЕС

Се согласувам со одлуките на Судот во овој случај, но би сакал да изразам одредени ставови во однос на слободата на изразување и правото на заштита на угледот на поединецот.

Секој ќе се согласи со важноста на слободата на говорот, особено онаа на медиумите како важен елемент на демократско општество. Сепак, прашањето е дали заштитата доделена на таквата слобода, под кои било околности може да биде толку претерана за да ги лиши жртвите на лажни клеветнички изјави од неопходното ефективно правно средство.

Многу години, правото на судот се развиваше на основа на претпоставката дека додека слободата на говорот е право кое е јасно загарантирано со Конвенцијата, заштитата на угледот е едноставно основа за дозволиво ограничување на правото за кое се работи, што може да се смета за оправдано попречување во правото на изразување само ако истото е „неопходно во едно демократско општество“, со други зборови ако одговара на „итна социјална потреба“ и ако е „сразмерно на посакуваната цел“ и ако „причините наведени се соодветни и доволни“. Дополнително, како ограничување на право според Конвенцијата истото мора да биде (како и секое друго ограничување на таквите права) строго и тесно дефинирано. Државата го носи товарот за наведување на причини за попречување на правото на изразување и мора да го докаже постоењето на „соодветни и доволни“ причини за истото.

Како последица на овој пристап, судската пракса по предметот слобода на говорење, во некои прилики се покажала претерано чувствителна и дала преголема заштита во поглед на попречувањето на слободата на изразување, во споредба со попречувањето на правото на углед. Слободата на говор се поддржува како вредност од примарна важност која во многу случаи би можело да лиши заслужни жалители од соодветно правно средство за заштита на нивното достоинство.

Овој пристап не може да биде во согласност со точното толкување на Конвенцијата. Правото на углед секогаш треба да се смета за заштитено со член 8 на Конвенцијата, како дел од правото да се почитува приватниот живот на поединецот.

Би било необјасливо да не се обезбеди директна заштита на угледот и достоинството на поединецот во конвенција за човекови права изработена по завршувањето на Втората светска војна и наменета да ја зајакне заштитата на поединецот како лице по грозните искуства од нацизмот. Конвенцијата јасно ги заштитува правата од помала важност, како што е правото на приватност во кореспонденцијата. Затоа е тешко да се прифати дека основната човечка вредност на

достоинството на човекот ¹ беше лишена од директна заштита со Конвенцијата и наместо тоа едноставно призната, под одредени услови, како можно ограничување на слободата на изразување. Достоинството на човекот предвидува поширока и подиректна заштита од лажни клеветнички обвинувања кои може да ги уништат поединците, а има многу примери за таквите трагични последици. Во овој поглед, ја повторувам следната изјава од моето издвоено мислење во извештајот на Комисијата за *Бладет Тромсо А/С и Стенсаас против Норвеиука (Bladet Tromsø A/S and Stensaas v. Norway)* (9 јули 1998 година):

„Печатот, во наше време е важно и моќно средство за влијаење врз јавното мислење. Впечатоците кои може да се создадат преку објава во весник се обично порешавачки од реалноста, бидејќи впечатоците преовладуваат сè додека не се дознае вистината. А можно е вистината никогаш да не се дознае или пак кога ќе се открие може да биде предоцна да се поправи штетата причинета од првичните впечатоци. Печатот има значителна моќ и треба да биде предмет на истите ограничувања применливи за која било примена на моќ, имено треба да избегнува злоупотреба на неговата моќ, треба да постапува на праведен начин и да ги почитува правата на другите.

Прифаќањето на тоа почитување на репутацијата е автономно човеково право, кое потекнува од самата Конвенција, и води неизбежно до поефективна заштита на угледот на поединците наспроти слободното изразување.

Во скорешните години, Судот јасно призна дека заштитата на угледот е право кое е опфатено со опсегот на правото на почитување на приватниот живот во согласност со член 8 § 1 на Конвенцијата (да се види *Шови и други против Франција, (Chauvy and Others v. France)* бр. 64915/01, ЕСЧП 2004-VI; *Абебери против Франција (Abeberry v. France)* бр. 58729/00, 21 септември 2004 година; и *Вајт против Шведска, (White v. Sweden)* бр. 42435/02, 19 септември 2006 година), иако соодветното право не го опфатило овој пристап, ниту пак се потпираат на истото во други случаи што вклучуваат слобода на говор и клевета. Во поглед на ова право, заштитата на угледот вклучува обврска државата да спроведе соодветно право загарантирано со Конвенцијата кое го има истиот статус како слободата на изразување. Секоја клеветничка изјава станува попречување на правото загарантирано со Конвенцијата и може да се оправда само ако ги исполнува барањата на дозволиви ограничувања на примената на таквото право, односно, мора да биде пропишано со закон и да биде неопходно во едно демократско општество, да одговара на итна социјална потреба, сразмерно на посакуваната цел, итн. Затоа ќе биде

¹Во овој поглед на ум доаѓаат следните зборови на Шекспир: „добриот углед многу се цени: Оној кој ќе ми го украде паричникот краде губре ...; Оној кој го краде мојот добар углед ... сепак мене не осиромашува.“ (*Отело*, чин III, сцена 3).

многу потешко да се брани клеветничка изјава за целите на заштита на Конвенцијата кога се разгледува како попречување на правото признато според Конвенцијата, а не како неопходно ограничување на слободата на изразување.

Кога постои судир меѓу две права според Конвенцијата, ни едно од тие права не може да го неутрализира другото преку примена на каков било апсолутен пристап. И двете мора да се спроведат и да важат усогласено со неопходни компромиси, зависно од фактите во секој посебен случај.

Начелото утврдено со правото дека постои повеќе слобода на дејствување при примена на слободата на изразување во областа на политички говор или дебата, или по прашања од јавен интерес или во случаи на критикување на политичари како што е сегашниот случај, не треба да се толкува дека го дозволува објавувањето на какви било непроверени клеветнички изјави. Според мене, ова начело едноставно значи дека во областите споменати погоре и во однос на политичари, одреден степен на претерување во тврдења или дури одреден степен на навреда треба да се толерира и не треба да се казнува. Меѓутоа, начелото не значи дека угледот на политичарите е оставен на милоста на медиумите или други лица кои се занимаваат со политика, или пак дека таквиот углед нема право на истата правна заштита како онаа на кој било друг поединец. Угледот е света вредност за секое лице, вклучително политичарите, и е заштитено како човеково право според Конвенцијата за доброто на секој поединец без исклучок. Ова е начинот на кој јас им пристапив на фактите на овој случај.

Сакам да ја искористам оваа прилика да истакнам некои спротивни последици кои произлегуваат од прекумерната заштита на слободата на изразување на сметка на правото на репутација. Главниот аргумент во полза на заштитата на слободното изразување, дури и во случаи на неточни клеветнички изјави е охрабрувањето на отворена дискусија по прашања од јавен интерес. Меѓутоа, спротивниот аргумент има еднаква јачина: потиснувањето на неточни клеветнички изјави, одделно од заштитата на достоинството на поединците, го обесхрабрува лажниот говор и го подобрува севкупниот квалитет на јавната дебата со спречување на неодговорното новинарство. Дополнително, ваквите дебати може да се потиснат ако потенцијалните учесници знаат дека нема да имаат правен лек во случај да се дадат лажни клеветнички изјави против нив. Забраната на клеветнички говор исто така ги елиминира дезинформациите во медиумите и ефективно го штити правото на јавноста на вистинити информации. Дополнително, лажните обвинувања во однос на јавни функционери, вклучително кандидати за јавни функции може да ги отргнат способните лица од владината служба, и на овој начин да се наруши а не унапреди политичкиот процес.

Правото на углед, имајќи го истиот правен статус слободата на изразување како што е објаснето погоре, има право на ефективна заштита, така што во кои било околности, секаква лажна клеветничка изјава, без оглед дали е злонамерна и без оглед дали може да е неизбежна за слободна дебата по јавни прашања или за важното функционирање на печатот, не треба да се дозволи да остане непроверена.

Никој не треба да го изостави фактот дека медиумите во денешно време се трговски претпријатија со неконтролирана и речиси неограничена јачина, кои се повеќе заинтересирани за профитабилни вести кои паѓаат во очи, отколку да шират соодветни информации за јавноста, за контрола на владината злоупотреба или исполнување на други идеалистички цели. И иако можеби ги постигнуваат ваквите цели попатно, случајно или повремено, дури и намерно, тие треба да се подложни на одредени ограничувања заради почитување на вистината и заради достоинството на поединците. Ваквото ограничување треба да ја вклучи обврската да се истражат клеветничките тврдења пред да се брза истите да се објават и обврската да им се даде можност на лицата кои се погодени од нивните клеветнички приказни да реагираат и да ја изнесат нивната верзија. Дополнително, тие треба да останат правно одговорни кон засегнатите лица за секое лажно клеветничко тврдење. Како и секоја друга сила, медиумите не може да сносат одговорност само пред самите себе. Спротивен став би довел до произволности и неказнетост, кои ја поткопуваат самата демократија.

ЗАЕДНИЧКО ДЕЛУМНО ИЗДВОЕНО МИСЛЕЊЕ НА СУДИИТЕ РОЗАКИС, БРАТЦА, ТУЛКЕНС И ШИКУТА.

(Превод)

Не можеме да се согласиме со одлуката на мнозинството дека нема прекршување на член 10 на Конвенцијата во овој случај. Најпрвин, важно е да се спомене според нашиот став дека во текот на судските постапки имало постепено намалување на бројот на делови кои се сметале за клеветнички: во поканите за на суд од оштетените страни биле утврдени шест пасуси; Кривичниот суд на Париз, во неговата пресуда од 11 октомври 1999 година, одлучи дека четири од нив се клеветнички, пресудата на Апелациониот суд на Париз од 13 септември 2000 година го ограничи бројот на три; најпосле, Европскиот суд за човекови права, од своја страна, одлучи дека два дела се клеветнички, а сочинуваат сè на сè три реда од книга од 138 страници.

I

Во смисла на *општи начела*, треба да се нагласи дека слободата на изразување е еден од темелите на демократското општество, чии белези се плурализам, толеранција и широкогледост (да се види *Хендисајд против Обединетото Кралство (Handyside v. the United Kingdom)*, 7 декември 1976 година, § 49, Серија А, бр. 24). Во бројни прилики Судот се повика на клучната важност на слободата на изразување како еден од предусловите за функционална демократија (видете *Озгур Гундем против Турција (Özgür Gündem v. Turkey)*, жалба бр. 23144/93, §43, ЕСЧП 2000-III). Ова потврдување на социјалната функција на слободата на изразување е основната филозофија на судската пракса на Судот во однос на член 10. Следи дека правото на слобода на изразување не е само заштита од мешање на државата (индивидуално право), исто така е општо фундаментално начело на животот во едно демократско општество. Дополнително, слободата на изразување сама по себе не е цел туку средство со кое се оформува едно демократско општество. Во оваа смисла, најпрво ќе ја испитаме ситуацијата на првите двајца жалители, а потоа онаа на третиот.

II

1. Во поглед на првите двајца жалители, и додаваме значително значење на природата на предметното дело и како што е објаснето подоцна, сметаме дека Судот не ја зел истата предвид во соодветна мера. Неспорно е – и всушност не е оспорено – дека книгата која ги

содржи двата дела кои на крај се сметаат за клеветнички не е објавување на вест туку *роман*, напишан од автор кој е признат како таков. Не велите дека уметничкото и литературно дело треба да биде имуно од секако критизирање и дека треба да биде разуздано, туку сепак, веруваме дека овој аспект треба соодветно да се земе предвид.

Во овој поглед, не сме подготвени да го поддржиме ставот на националните судови дека нема да се направи никаква разлика врз основа на користениот вид на изразување или, во најмала рака, дека ова не беше важен фактор. Пресудата од 11 октомври 1999 година на Кривичниот суд на Париз на пример, го отфрла или неутрализира ваквото тврдење: „иако се работи за роман и иако навредливите забелешки се направени само од измислени ликови...“, текстот треба да се оцени „без оглед на неговиот литературен жанр“. Апелациониот суд, во неговата пресуда од 13 септември 2000 година исто така истакна дека нема да го земе предвид фактот дека делото е роман, што значи дека е измислен инструмент: „... Врз основа на ова, секој напис, без разлика дали политички, филозофски, новелистички или дури поетски е управуван од применливите правила по такви прашања, во поглед на јавниот ред како и во поглед на заштитата на поединците“. Дополнително, со стремежот да се утврдат мислите на авторот од забелешките на измислените ликови во измислена ситуација, Апелациониот суд ја затвори литературата во збир на строги правила во спротивност со слободата на уметничко творење и изразување.

2. Според нашиот став, ваквата радикална позиција претставува јасно отстапување од нашата судска пракса, што ја нагласи улогата на уметничкото творење во политичка расправа.

Во случајот *Милер и други против Швајцарија (Müller and Others v. Switzerland)* (24 мај 1988 година, Серија А бр.133) Судот веќе имаше прилика да истакне дека член 10 ја опфаќа слободата на уметничко изразување – особено во рамки на слободата да се примаат и даваат идеи – додавајќи дека ја даде можноста за учество во размена на културни, политички и социјални информации и идеи (§27) и заклучи дека ова за државата наметна посебна обврска да не се повредува слободата на изразување на креативните уметници (§ 33).

Во областа на литературно творештво – како што е сегашниот случај – Судот го примени член 10 на Конвенцијата за поезија во *Караташ против Турција (Karataş v. Turkey)*, бр. 23168/94, ЕСЧП 1999-IV): „Предметното дело содржеше песни кои, преку честата употреба на патос и метафора, повика на самопожртвуваност за „Курдистан“ и вклучи некои особено агресивни делови насочени кон турските власти. Буквално гледано, песните може да се сфатат како поттикнување на омраза кај читателите, како и револт и употреба на насилство. За да се одлучи дали навистина го направиле тоа, во секој случај мора да се има предвид дека средството кое го користел

жалителот било поезија, форма на уметничко изразување кое привлекува само мал дел од читателската публика (§49). Дополнително, во смисла на член 10, Судот додаде: „Оние кои создаваат, изведуваат, распространуваат или изложуваат уметнички дела придонесуваат кон размена на идеи и мислења што е важно за едно демократско општество. Оттука и обврската за државата да не ја нарушува несоодветно нивната слобода на изразување“ (*ибидем*). На крај, изјави како што следува: „Во однос на тонот на песните во овој случај – за кој не треба да се смета дека Судот го одобрува – мора да се запамети дека член 10 не ја заштитува само содржината на идеите и информациите изразени, туку и формата во која се дадени“ (*ибидем*).

Случајот *Алинак против Турција (Alinak v. Turkey)* (бр. 40287/98, 29 март 2005 година) беше за роман за тортурата врз селаните којшто беше заснован на вистински настани. Судот го согледа следното: „... книгата содржи делови во кои се дадени сликовити детали за измислено малтретирање и свирепост над селаните, што без сомнение, во умот на читателот создава моќно непријателство наспрема неправдата на која биле подложени селаните во приказната. Буквално гледано, одредени делови може да се сфатат како поттикнување на омраза, револт и употреба на насилство кај читателите. Кога се одлучува дали навистина го направиле истото, во секој случај мора да се има предвид дека средството кое го користел жалителот е роман, форма на уметничко изразување кое привлекува релативно мала публика во споредба на пример со масовните медиуми“ (§ 41). По повторувањето, во став 42 и 43 од неговата пресуда, на сите главни начела кои ги спомнавме погоре, Судот истакна дека „оспорената книга [е] роман класифициран како фикција, иако наводно базиран на вистинити настани“. Судот понатаму го согледа следното: „... иако се чини дека некои од деловите од книгата имаат многу непријателски тон, Судот смета дека нивната уметничка природа и ограничено влијание ги довеле до изразување на длабок јад поради трагичните настани, а не повик на насилство“ (§ 45). Во сегашниот случај, Владата не го посочи бројот на примероци на книгата на Матје Линдон кои биле продадени и дистрибуирани.

Иако не се работи директно за роман или дело на фикција, случајот *Клеин против Словачка (Klein v. Slovakia)* (бр.72208/01, 31 октомври 2006 година) и покрај тоа е значаен. Во тој случај, Судот јасно го зеде предвид објаснувањето на жалителот дека написот кој го имал објавено во неделен весник чија целна публика била интелектуално ориентирана читатели, всушност требало да биде шега која тој не очекувал да биде разбрана и увидена од секого. Покрај тоа, весникот имал ограничен тираж од приближно 8 000 примероци (§ 48).

Најпосле, во неговата пресуда во *Виенската Сецесија против Австрција (Vereinigung Bildender Künstler v. Austria)* (бр. 68354/01, 25

јануари 2007 година) во однос на судската забрана за изложување на слики кои се сметаат за непристојни, Судот ги заснова неговите одлуки на истите начела како и оние со кои се уредува неговото прецедентно право за уметничко изразување, забележувајќи дека „[у]метниците и оние кои го промовираат нивниот труд сигурно не се имуни на можноста од ограничувања како што е предвидено во став 2 на член 10“ (§ 26). Сепак, следната процена беше дадена во став 33 на таа пресуда: „Судот смета дека таквото прикажување достигнува до карикирање на засегнатите лица служејќи се со сатирични елементи. Забележа дека сатира е форма на уметничко изразување и коментирање на општеството и со својствените карактеристики на претерување и искривување на реалноста, природно е да има за цел да провоцира и вознемири. Следствено, секое попречување на правото на уметникот на такво изразување мора да се испита со посебно внимание“.

3. Кога судот се соочува со ситуација на конфликт помеѓу слободата на изразување, како што е случај со сегашниот предмет, (член 10 на Конвенцијата) и правото на заштита на репутацијата (член 8), неговиот метод е да ги измери разните интереси едни наспроти други со цел да потврди дали е постигната правилната рамнотежа меѓу конкурентните права и интереси. Сепак, ниту Кривичниот суд на Париз, ниту Апелациониот суд не биле вклучени во таква анализа.

Дополнително, со поддржувањето — или дури со парафразирањето — на образложенијата на националните судови, придржувајќи се до логиката која самите ја примениле, Судот во неговата пресуда едноставно се воздржал од вршење на сопствена проценка. Следи дека има недостиг од надзор на Европскиот суд, или во најдобар случај, истиот е значително ограничен и ова претставува значително отстапување од нашата судска пракса по прашања за критикување на политичари.

Со прифаќање на методот на анализа на Кривичниот суд на Париз од 7 септември 2000 година и пресудата на Апелациониот суд од 21 март 2001 година, што прави вештачка разлика во рамки на спорниот роман меѓу она што е фикција и она што ја отсликува намерата на писателот, кај мнозинството создава несигурност. Посебно се поставува прашањето дали зборовите или фразите припишани на измислени ликови треба да се сметаат за клеветнички за да се види дали авторот доволно се дистанцирал себеси во романот од кажаните зборови. Ова ни се чини дека е многу слаба основа за да се заклучи дека авторот е виновен за клеветење. Како пример, зошто зборовите кои ги кажува љубовникот на адвокатот — „тие ќе се чувствуваат морално овластени да те претепаат — да дојдат по тебе, десетмина против еден, со метални шипки, палки и чизми со челични врвови ... Никој не го напушта Националниот фронт без да биде казнет.“ (стр.

86) – не се сметаат за клеветнички, додека зборовите кои ги кажуваат антирасистичките демонстратори пред судот – “...ефикасно да се бориш против Ле Пен е да биде ставен на обвинителна клупа и да се докаже дека не е лидер на политичка партија туку предводник на банда убијци...” (стр. 10) – јасно се сметаат за клеветнички?

4. За да се осигури строгата примена на судската пракса на Судот во вакви ситуации, требало да се процени релативната важност на разни фактори. Најпрво, самиот факт дека се работи за роман, со други зборови уметничко дело, го оправдува повисокото ниво на заштита. Во овој поглед сметаме дека е тешко да се стават на исто место, како што тоа го прави мнозинството (да се види став 45 на крајот на пресудата), ситуации во однос на слободата на изразување во литературни дела и ситуации, во кои се потпираат на ова право при полициски истраги (да се види *Педерсен и Баадсгаард против Данска*, бр.49017/99, ЕСЧП 2004-XI), во однос на опасностите од користење на микробранова печка (да се види *Хертел против Швајцарија (Hertel v. Switzerland)*, 25 август 1998 година, *Збирка на пресуди и решенија* 1998-VI) или во однос на рекламирање (да се види *Стил и Морис против Обединетото Кралство (Steel and Morris v. the United Kingdom)*, бр.68416/01, ЕСЧП 2005-II).

Дополнително, статусот на повредената страна е исто така фактор кој се зема предвид при определување на прифатливите граници на заштитените права и слободи. Во овој поглед, јавните ликови и политичарите, врз основа на одговорностите кои ги имаат се изложени на критицизам и затоа треба да покажат поголема толеранција наспроти политичката дискусија или дури навреди кон нив. Основниот преседан во однос на критиките на политичарите е јасно оној на *Лингенс против Австрија (Lingens v. Austria)* (8 јули 1986 година, § 42, Серија А бр. 103) и оттогаш постои висок степен на доследност во судската пракса на Судот во однос на примената на ова фундаментално начело¹. Неодамнешната декларација на Комитетот на министри за слободата на политичка дебата во медиумите главно се придржува кон судската пракса на Судот и ја објаснува неговата смисла (*raison d'être*): „Политичарите одлучија да одговорат на довербата на јавноста и да прифатат да се подложат на јавна политичка расправа и затоа се предмет на близок јавен надзор и потенцијално строг и силен јавен критицизам преку медиумите за начинот на кој ги вршеле или ги вршат нивните функции.“² Судот ги примени овие начела во случаи каде фактичките околности биле слични на оние на сегашниот случај.

¹М. Oetheimer, *L'Harmonisation de la liberté d'expression en Europe. Contribution à l'étude de l'article 10 de la Convention européenne des droits de l'homme et de son application en Autriche et au Royaume-Uni*, Paris, Pédone, 2001 година, стр. 112.

² „Декларација за слободата на политичка дебата во медиумите“ (*Declaration on freedom of political debate in the media*) (донесена од Комитетот на министри на 12 февруари 2004 година на 872-та средба на замениците-министри), точка III.

На пример, во случајот *Лопес Гомес да Силва против Португалија (Lopes Gomes da Silva v. Portugal)* (бр.37698/97, ЕСЧП 2000-X) жалителот бил обвинет за опишување на кандидат во изборите за Градскиот совет на Лисабон како „гротескен човек и ... лакрдијаш ... толку неверојатна мешавина на грубо реакционерство ..., фашистички фанатизам и груб анти-семитизам“ (§ 10) и Судот пресуди дека имало прекршување на член 10 на Конвенцијата. *Мутатис мутандис*, во *Карман против Русија (Karman v. Russia)* (бр.29372/02, 14 декември 2006 година) судот одлучи дека осудата на новинар кој опишал политичар како „локален неофашист“ довело до прекршување на член 10 на Конвенцијата. Во *Добровски против Полска (Dąbrowski v. Poland)* (бр.18235/02, 19 декември 2006 година) Судот исто така одлучи дека имало прекршување на член 10 на Конвенцијата во однос на напис кој довел до осуда на новинар за опишување на заменик градоначалник како „градоначалник - крадец“.

Во однос на г. Жан-Мари Ле Пен може разумно да се тврди дека тој треба да прифати дури и повисок степен на толеранција, токму затоа што е политичар кој е познат по злобата во неговиот говор и по неговите екстремистички ставови. По оваа точка, посебно укажуваме на случајот *Обершлик против Австрија (Oberschlick v. Austria)* (бр. 2)(1 јули 1997 година *Извештаи*, 1997-IV) во кој Судот сметаше дека „нарекувањето на политичар „идиот“ пред јавноста може да го навреди“, но во сегашниот случај, „зборот не изгледаше како несразмерен за огорченоста која свесно ја причини г. Хајдер“ (§ 34). Слично на тоа во случајот *„Виртшафтс - Тренд Цајтширифтс – Ферлагс ГмбХ против Австрија (Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlags GmbH v. Austria)* (бр.58547/00, 27 октомври 2005 година) Судот сметаше дека г. Хајдер е водечки политичар кој со години е познат по неговите двосмислени изјави за Националниот социјалистички режим и на овој начин се изложи себеси на жесток критицизам во Австрија, но и на европско ниво. Затоа тој мораше да покаже особено висок степен на толеранција во овој поглед (§ 37). Се разбира, ваквото согледување треба да се задржи на сегашниот случај и случаите кои довеле до пресудите на Судот цитирани погоре и не треба да претпоставуваме дека ќе се применува општо. Во други ситуации може да биде тешко да се определи екстремната природа на политички идеи или да се одделат истите од други категории на идеи.

5. При испитување на навредлив, агресивен, обвинувачки и клеветнички говор, Судот согледа дека е неопходно да се направи разлика врз основа на тоа дали навредливите забелешки се изјави на факти или вредносни пресуди. Сепак, вредносните пресуди мора да бидат поткрепени со доволно фактичка основа. Како општо правило, Судот смета дека неопходноста од врска помеѓу вредносна пресуда и фактите кои ја поткрепуваат истата може да се разликуваат од случај

до случај во согласност со посебните околности (да се види *Де Хаес и Хајселс против Белгија (De Haes and Gijssels v. Belgium)* 24 февруари 1997 година, § 47, Извештаи 1997-I; *Фелдек против Словачка (Feldek v. Словачка)*, бр.29032/95, §86, ЕСЧП 2001-VIII; и *„Виртшафтс-Тренд Цајтширифтс – Ферлагс ГмбХ против Австрија (Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlags GmbH v. Austria)*, цитирани погоре, §35). Судот исто така одлучи дека барањето да се изнесат фактите на кои се заснова дадена процена е помалку строго кога веќе и се познати на јавноста (видете *Фелдек*, цитиран погоре, § 86). Во оваа смисла, сметаме дека е соодветно да се направат две согледувања.

Најпрвин, општо е прифатено – и мнозинството го признава ова – дека „нема потреба да се прави ваква разлика кога се работи за извадоци од роман“ (видете став 55). Сепак, Судот смета дека навистина станува сосема важно кога, како во сегашниот случај „оспореното дело не е само фикција туку вклучува и вистински ликови или факти“ (*ибидем*). Според наше мислење, тоа тврдење едноставно не е точно. Реалистичкиот роман во голема мера останува роман, како што документарната фикција во голема мера останува фикција. Строго речено, Судот едноставно требало да каже дека правилото делумно станува релевантно во случаите во кои романот се совпаѓа со реалноста.

Дополнително, критицизмот упатен против жалителите од страна на Апелациониот суд затоа што не спровеле „основна проверка“ ни се чини дека е во судир со фактите и реалноста. Според нашето мислење е јасно дека лесно може да се изведе доволна фактичка основа од разните осуди против Жан-Мари Ле Пен во рамки на неговата политичка кариера, особено за следните кривични дела: „минимизирање на злосторства против човештвото, одобрување на злосторства“ (Апелационен суд на Версај, 18 март 1991 година, и Судот од висока инстанца од Нантер (*Nanterre tribunal de grande instance*), 26 декември 1997 година); „апологија за воени злосторства“ (Касациски суд, 14 јануари 1971 година); „антисемитизам, поттикнување на расна омраза“ (Суд на Обервилје, 11 март 1986 година); „поттикнување омраза или расно насилство“ (Апелационен суд во Париз, 29 март 1989 година и Апелационен суд во Лион, 23 март 1991 година); „навреди на јавни личности и навредливи забелешки“ (Апелационен суд на Париз, 3 јуни 1993 година и Суд на Стразбур, 6 јануари 1997 година); и „физичко насилство“ (Судот од висока инстанца од Париз (*Paris tribunal de grande instance*), 16 јануари 1969 година и Касациски суд, 2 април 1998 година). Слично, г. Жан-Мари Ле Пен има изгубено многу случаи, особено тужби против обвинението за „поттикнување на расизам, антисемитизам и нацизам“ (Апелационен суд во Амиен, 28 октомври 1985 година; Апелационен суд на Лион, 27 март 1986 година и Кривичен суд во Тулон, 20 јуни

1990 година, пресуда потврдена без измена од Апелационен суд во Екс-ан-Прованс на 25 февруари 1991 година) и против обвинението за учество во тортура (Апелационен суд во Париз, 22 јуни 1984 година). Дополнително, може разумно да се тврди дека говорите на г. Жан - Мари Ле Пен и мислења кои поттикнуваат и побудуваат омраза и насилство, за кои е осудуван може да охрабриле и навистина да поттикнале, активисти да извршат чинови на насилство.

6. Според судската пракса на Судот, ограничувањата на слободата на изразување се пречекоруваат кога постои поттикнување на насилство или омраза. Спротивно на ова, во *Дагтекин против Турција (Dağtekin v. Turkey)* (бр.36215/97, 13 јануари 2005 година) – каде исто така се работеше за роман - Судот одлучи дека имало прекршување на Конвенцијата, забележувајќи дека, додека одредени делови на романот со особено остра критика, даваат екстремно негативна слика за историјата на турската држава и затоа тонот бил непријателски, тие сепак не се сметаа дека поттикнуваат учество во насилство, вооружен отпор или бунт, ниту пак дека претставуваат говор на омраза (§ 26). Судот го донесе истиот заклучок во *Јалчин Кучук против Турција (Yalçın Küçük v. Turkey)* (бр.28493/95, 5 декември 2002 година), кој се однесуваше на збирка интервјуа а не роман, меѓутоа Судот сепак сметаше дека книгата мора да се земе предвид во општиот контекст и дека е напишана на литературен и метафоричен стил.

Во сегашната пресуда, судот повторува дека ги зел предвид забелешките, особено за основната намера да се жигоса другата страна и за фактот дека нивната содржина е таква која побудува насилство и омраза, така што го надминува она што може да се толерира во политичка дебата, дури и во поглед на лице кое зазема екстремистички ставови во политичкиот спектар (видете став 57). *Мутатис мутандис*, Судот упатува на својата пресуда во случајот *Сурек против Турција (Sürek v. Turkey) (бр.1)* (бр.26682/95, ЕСЧП 1999-IV). Ние сметаме дека е неправилно да се повлече паралела меѓу фактите во сегашниот случај и оние во случајот Сурек, кои се однесуваа на објавата на особено навредлив текст – во кој се опишува турската војска како фашистичка и Републиката како „убиствена банда“, повикувајќи го курдското население за борба против државата, поттикнувајќи омраза и насилство и која се става во специфичниот и осетлив контекст на курдското прашање. Текстот беше вид на повик за бунт против самата држава, а не критикување на политичар кој не ја претставува државата.

Дополнително и уште повеќе фундаментално, веруваме дека е претерано и неправилно да се тврди дека предметниот роман претставува побудување на омраза или насилство. Со делото се критикува политичар кој самиот е наклонет да дава забелешки од таков тип, како што е покажано со осудите изречени против него. Во сегашниот случај, изразите „предводник на банда убијци“ (стр. 10) и

„вампири кој се храни од огорченоста на неговото избирачко тело, но понекогаш и на сметка на нивната крв“ (стр. 136) не може да се сфатат буквално, нивната намера е да ја пренесат пораката дека овој политичар, преку неговиот говор, ги охрабрува неговите следбеници да се впуштат во чинови на екстремно насилство, особено против малцинствата, како што се покажа во самиот случај Буарам (Brahim Bouarham). Во оваа смисла, изразите се исто така вредносни пресуди кои имаат утврдена фактичка основа.

7. На крај, изречената пресуда во овој случај секако дека не беше симболична и не е извршен преглед на сразмерноста на казната (споредете на пример, *Кумпања и Мазаре против Романија (Cumpăna and Mazărev.Romania)* жалба бр.33348/96, §§111 и понатаму, - ЕСЧП 2004-XI). Дополнително, исто така може да се стави под знак прашалник дали сè уште е оправдано, во дваесет и првиот век, за нарушување на угледот преку печатот, медиумите или други форми на комуникација да се наметне казна во кривичните судови. Во својата препорака 1589(2003), Парламентарното собрание на Советот на Европа ја даде следната забелешка: „Законодавството за медиумите во некои [западноевропски] земји е застарено (на пример францускиот закон за печатот има корени од 1881 година) и иако во праксата веќе не се применуваат ограничувачки одредби, истите обезбедуваат соодветен изговор за нови демократии кои не сакаат да го демократизираат нивното законодавство за медиумите.“

III

1. Во однос на третиот жалител, главниот уредник на *Либерацион*, несомнено е дека можеби не беше препорачливо да им се дозволи на деведесет и седум писатели да користат колумна од весник за да изразат такви ставови. Сепак, како што Судот утврди во сегашната пресуда, бидејќи се работи за слободата на печатот „ова е случај кој привлекува особено високо ниво на заштита на слободата на изразување во согласност со член 10“ (видете став 62). Не се спори дека написот беше објавен заради информирање и идеи по прашања од јавен интерес.

Во својата пресуда во *Јершилд против Данска (Jersild v. Denmark)* (23 септември 1994 година, Серија А бр.298) Судот - кој предупреди дека ако должностите и одговорностите се применуваат во значителна мера постои ризик да се поткопа заштитата на слободното изразување – изјави дека зголемената одговорност на новинарот сепак не би можела да ја оправда контролата над техниките кои се користат за пренесување на информации. Во сегашниот случај, уредникот на весникот *Либерацион* користеше колумна со наслов „*Реакции*“ и ние не сме оние кои треба да коментираат за тоа. Во неговата пресуда во

Бладет Тромсо и Стенсаас против Норвешка бр.21980/93, ЕСЧП 1999-III), Судот исто така сметаше дека не е негова улога, не повеќе од онаа на националните судови, да се стави на местото на печатот и да ја диктира техниката на известување која ја применуваат новинарите.

2. Настрана од аргументот дека репродуцирал делови за кои претходно се оценило дека се клеветнички, судските органи ја оправдаа осудата на третиот жалител со фактот што полемичката цел на еден текст не може да го ослободи од сите регулации за изразувањето кога, далеку од тоа дека е заснован само на академска дебата, неговата линија на аргументи е изградена околу упатување на прецизни факти и дека жалителот заради тоа имал обврска да изврши темелна истрага пред да даде особено сериозни обвинувања, имено дека г. Ле Пен може да се смета за „предводник на банда убијци“ или за „вампир“. Со други зборови, ако жалителот постапувал со добра волја тој ќе дал докази за да ги поткрепи неговите навредливи обвиненија.

3. Ваквата обврска, според нашиот став изгледа спротивна на судската пракса на Судот во однос на обврските и одговорностите на печатот. На пример во својата пресуда во *Тома против Луксембург* (*Thoma v. Luxembourg*) (бр.38432/97, ЕСЧП 2001-III) Судот имаше прилика да ја дефинира одговорноста која ја сносат новинарите при објавување на информации кои им се доставени од трети страни, и го повтори принципот со кој „казнувањето на новинар за помагање во распространување на изјави дадени од друго лице ... сериозно може да му наштети на придонесот на печатот за дискусија по прашања од јавен интерес и не треба да се предвиди освен ако има особено цврсти причини за тоа“ (§ 62). Третиот жалител не може сериозно да се критикува за информирање на јавноста за протестантското движење кое се јавило по пресудата против делото на Матје Линдон, но тој не може да биде критикуван ниту за неговиот неуспех да ги поправи, со свои забелешки, обвинувањата кои се сметале за клеветнички. Во својата пресуда во *Радио Франција и други против Франција* (*Radio France and Others v. France*) (бр.53984/00, ЕСЧП 2004-II) Судот сметаше дека „... општото барање новинарите систематично и формално самите да се дистанцираат од содржината на цитирање кое може да навреди или да провоцира други или да им наштети на нивниот углед не може да се усогласи со улогата на печатот да обезбеди информации за тековни настани, мислења и идеи“ (§ 27). Затоа не може да се тврди дека третиот жалител не ја исполнил неговата обврска да постапува со добра волја, едноставно со известувањето во колумната „Реакции“ за поддршката на деведесет и седумте писатели за Матје Линдон и со објавувањето на нивното мислење дека спорните делови не се клеветнички.